EUGEN CELAN

VIAȚA DUPĂ PRAGUL MORȚII

Teora

EUGEN CELAN

VIAȚA DUPĂ PRAGUL MORȚII

EDIȚIA – II –

EDITURA TEORA
1992

COPERTA: VALENTIN TĂNASE

ISBN: 973 - 601 - 007 - 4

© 1992 EDITURA TEORA
Tel. 47 68 61; 47 40 22
PO Box: 7 - 54, 75.300 Bucureşti

CUPRINS

Încotro mergem? 5
Argumentele credinţei 9
Argumentele tanatologice
(Experienţe cu pacienţi muribunzi) 16
Extracorporalitatea 24
Corp fizic - corp eteric - corp astral 33
Modele ale materiei eterice şi astrale 46
Fenomene parapsihologice
argumentînd viaţa după pragul morţii 50
Experienţe la limita vieţii 56
Viaţa după moarte: tezã şi antitezã 63
Restructurări psihice 77

I

ÎNCOTRO MERGEM?

Una dintre cele mai tulburătoare întrebări pe care şi le-a pus fiecare dintre noi şi la care nu s-au putut da decît răspunsuri parţiale este, de fapt, constituită dintr-o triadă: cine sîntem? de unde venim? încotro mergem? Cei care au căutat să descopere adevărul au trebuit să încerce investigarea mai multor direcţii: cea a revelaţiei, a credinţei, şi cea a cercetării ştiinţifice. Dintre acestea, cea mai uşoară este a cercetării, la îndemîna fiecăruia dintre noi.

Celebra formulă "crede şi nu cerceta" a fost în mod fals pusă pe seama scrierilor biblice. Nicăieri în Biblie nu există un asemenea text, ci dimpotrivă, prin gura apostolului Pavel, este dat îndemnul: "Ci cercetaţi toate lucrurile şi păstraţi ce este bun" (I Tes. 5-21).

Vom căuta să răspundem în lucrarea de faţă la a treia întrebare esenţială, "încotro mergem?", abordînd-o atît prin prisma credinţei, aşa cum rezultă ea din scrierile religioase, cît şi prin aceea a cercetării ştiinţifice.

Problema care a frămîntat minţile multor generaţii este dacă existenţa noastră ca oameni, "eul" nostru, considerat ca entitatea ce are cel puţin două trăsături: a) conştiinţă şi b) conştienţă, se menţine şi se perpetuează şi după ce am parcurs întreaga noastră viaţă biologică şi traversăm pragul morţii fiziologice. Răspunsul dat acestei întrebări a fost tranşant şi afirmativ, atunci cînd a venit din partea unor credincioşi, adepţi ai indiferent cărei religii.

În opera lui Blaise Pascal există un moment de cotitură în interpretarea fenomenelor şi implicit în concepţiile materialiste pe care acesta le-a vehiculat pînă atunci. Acel moment este determi-

nat de episodul trăit de Pascal în legătură cu nepoata sa bolnavă de fistule TBC oculare. Toate tratamentele ce i-au fost aplicate s-au dovedit ineficace, boala evoluînd nefast. În momentul însă în care aceasta s-a vindecat prin simpla atingere a ambilor ochi cu un spin din coroana purtată de Iisus, spini păstrați în Muzeul Catedralei Nôtre Dame, întreaga concepție despre viață a lui Pascal s-a schimbat.

Toate marile religii ale lumii conceptualizează perpetuarea, într-o formă sau alta, a vieții după pragul morții. Începînd cu credințele timpurilor imemorabile, continuînd cu religiile antichității și terminînd cu creștinismul, viața după moarte constituie una dintre dogmele lor centrale.

Alte răspunsuri au avut anumite grade de incertitudine:

- afirmativ, dar cu nuanțe de echivoc din partea oamenilor obișnuiți preocupați de rezolvarea problemelor zilnice, materiale, ale existenței lor;

- tranșant negativ, venit din partea unor adepți ai concepțiilor nihiliste, liber-cugetători, materialiști dogmatici. Dintre cercetătorii științifici, această categorie de răspunsuri aparține mai mult fizicienilor.

Să reținem faptul că, în general, adepții acestui ultim punct de vedere afirmă că nu aparțin nici unei credințe, argumentîndu-și opiniile pe baza unor achiziții ale științei. Dar comit astfel două inexactități: în primul rînd, au totuși o credință, și anume "cred în faptul că nu cred în nimic": apoi, nimic din tot ce a descoperit știința pînă azi nu vine să argumenteze sau să susțină că viața nu se poate perpetua sub alte forme evolutive, dincolo de granița pe care o fixează pragul morții biologice. Dimpotrivă, o întreagă suită de descoperiri, evenimente, fapte sau fenomene vine să argumenteze temeiul prezumției că viața se poate desfășura sub alte forme decît cele pe care le trăim, bănuim sau imaginăm dincolo de acest prag.

Iată rezultatul unei anchete efectuate în 1965 în SUA de către Institutul Gallup de sondare a opiniei publice. Ancheta a cuprins un eșantion de 23 de milioane de cetățeni ai Statelor Unite, în tabelul de mai jos fiind redate concluziile răspunsurilor la întrebarea: "Credeți că sufletul dumneavoastră va trăi după moarte?"

	DA %	NU %	FĂRĂ OPINIE %
TOTAL	75	10	15
RELIGIE			
romano-catolici	83	3	14
protestanţi (total)	78	7	15
mozaici	17	46	37
alţii şi fără	37	42	21
SEX			
masculin	72	13	15
feminin	77	7	16
VÎRSTA			
18-24 de ani	73	13	14
25-34 " "	74	11	15
35-44 " "	73	9	18
45-54 " "	73	10	17
55-64 " "	76	9	15
65 şi peste	79	8	13
RASĂ			
albi	76	9	15
alte rase	61	16	23
EDUCAŢIE			
0-8 clase	78	6	16
1-3 ani şc.sup.	74	9	17
absolvent şc.sup.	75	10	15
1-3 ani colegiu	77	12	11
absolvent colegiu	66	15	19
OCUPAŢIE			
specialişti	73	12	15
proprietari sau manageri	77	10	13
funcţionari	73	9	18
muncitori servicii	72	12	16
muncitori manuali	75	9	16

fermieri	84	4	12
forţă nelucrătoare	74	10	16
VENIT			
superior	73	13	14
mediu	74	11	15
inferior	76	7	17
LOCALITATE DE REŞEDINŢĂ			
peste 1 milion locuitori	65	16	19
100.000-1 milion	71	11	18
25.000-100.000	83	4	13
10.000-25.000	76	11	13
sub 10.000	81	6	13
rural, ferme	84	4	12

În acelaşi timp, la ancheta efectuată în anul 1981 în rîndul unor personalităţi din lumea cercetătorilor ştiinţifici, la întrebarea: "Credeţi sau nu în viaţa după moarte?", răspunsul a fost următorul:

da	32%
nu	60%
fără opinie	8%

Să menţionăm că, în cadrul acestor anchete, 10% dintre oamenii de ştiinţă şi 9% dintre medicii interogaţi au afirmat că au fost protagoniştii unor experienţe la marginea vieţii, faţă de 15% înregistraţi în rîndurile întregului eşantion al populaţiei interogate. Este interesant de reţinut totodată că un sfert dintre oamenii de ştiinţă şi un eşantion egal de medici dintre persoanele care au avut astfel de experienţe au declarat că, după parcurgerea acestora, credinţa lor religioasă s-a întărit.

ARGUMENTELE CREDINȚEI

Istoria religiilor ne relevă faptul că nici una dintre credințele pe care le-a avut omul nu este străină de conceptul vieții transcendentale. Credința într-o viață dincolo de pragul morții o putem găsi începînd din negurile istoriei nescrise. În descoperirile arheologice datate ca fiind din epoca neolitică, existența unor obiecte rituale folosite în practicarea cultului morților, a unor construcții cu evident caracter sacral, ca și descoperirea unor vestigii care denotă practica sacrificiilor rituale (chiar omenești) precum și prezența, lîngă oseminte, a resturilor de alimente, obiecte de podoabă sau arme de luptă, sînt argumente în acest sens.

Aducerea jertfelor urmărea nu numai îmblînzirea "divinităților" în manifestările lor față de cei rămași în viață, ci și asigurarea bunăvoinței acestora pentru cel ce trecea dincolo de tărîmul vieții.

Prezența unor rituri de înmormîntare și a practicilor magice are nu numai semnificația unor manifestări de cult, ci denotă credința omului din neolitic într-o viață ce se desfășoară dincolo de pragul morții. Animismul, fetișismul sau totemismul există, sub diferite forme, pînă în zilele noastre. Aceste practici nu ne furnizează numai o imagine a arhaismului și originii lor ancestrale, ci ne dezvăluie - e drept, cu un oarecare grad de incertitudine și aproximație - ideile religioase, intimitățile mecanismului psihologic aflat la sursa credințelor omului din neolitic și însești aceste credințe în supraviețuirea sa, sub diferite forme, după moarte.

În cultura mesopotamiană, religia, închinătoare la zeități antropomorfe, era slujită de o impunătoare castă de preoți grupați în jurul templelor. Structura ei sacerdotală cataloga nu mai puțin de 40 de funcții diverse. Săpăturile arheologice ne relevă un cult al

morţilor practicat chiar şi în forme tenebroase. Astfel, în cazul mormintelor regale din Ur, alături de principalul lor locatar au fost sacrificate, în cadrul ceremonialului religios funerar, între 3 şi 74 de persoane care urmau să-şi slujească stăpînii în viaţa lor de "dincolo".

Credinţa într-o "viaţă de apoi" considera spiritul defunctului ca fiind o umbră desprinsă de trup. Aşa cum reiese din "epopeea lui Ghilgameş", spiritul coboară în regatul morţii, unde un barcagiu îl trece peste un rîu, în "tărîmul din adîncuri" al ţării fără de întoarcere, ca şi Caron peste Styx.

Demnă de relevat este şi concepţia babiloniană, potrivit căreia "lumea de dincolo" era considerată o lume fără sancţiuni, dar şi fără recompense şi bucurii.

La egipteni, ideea judecăţii de apoi, centrată asupra a ceea ce mitologia denumeşte "psihostasic" - cîntărirea sufletelor celor morţi -, apărea sub forma zeului Maat, care cîntărea inima mortului în faţa unui tribunal al judecăţii prezidat de Osiris. Egiptenii socoteau existenţa terestră ca o simplă etapă pregătitoare a vieţii de apoi. Astfel, natura umană era considerată ca fiind legată de nemurirea sufletului ce o anima. În cadrul ei, omul apărea constituit din trei elemente: corpul, sufletul imaterial şi invizibil, precum şi principiul vital sau "dublul" său, denumit "Ka". Acest Ka era conceput ca un fel de anvelopă fantomatică, a cărei formă mima contururile trupului, o formă vizibilă, dar impalpabilă, ce însoţeşte corpul toată viaţa. Ka supravieţuieşte morţii fizice, iar în ipostaza sa de factor protector supervizează, în spaţiul transcendentului, sufletul şi corpul celui decedat. Pentru a-şi realiza funcţia protectoare Ka are nevoie de un sediu, o locuinţă reală şi materială, care este tocmai trupul celui mort. De aici decurge practica îmbălsămării cadavrelor, ca şi construcţia piramidelor. Pentru a se asigura că, în cazul distrugerii mumiei, suportul material pe care Ka îl reclamă va fi totuşi păstrat, practica religioasă cerea plasarea în cavou a unei statuete a decedatului.

După vechile credinţe persane - mitologia avestică, zoroastrismul, mazdeismul[1] - sufletul omului este locul unei necontenite

1 Mazdeism: religie din Iranul antic, reprezentînd o formă evoluată a vechiului zoroastrism, organizată doctrinar în jurul cultului zeului suprem Mazda. Apărut în primele secole din mileniul I î.Cr., s-a răspîndit în Iran, Afganistan, Azerbaidjan şi parţial în Asia Mică. În prezent mai are adepţi în grupul etnic pars din India şi în cîteva mici comunităţi din Iran.

lupte dintre Bine și Rău. Omul, care dispune de liberul arbitru, își poate asigura, prin *slujirea* Binelui, calea spre mîntuire. Zarathustra (cca 630-553 î.Cr.) inițiază o doctrină religioasă avînd unele aspecte comune cu budhismul.

Trei virtuți erau prețuite în cel mai înalt grad: pietatea, cinstea, dreptatea. Se considera că, după moarte, sufletul decedatului gravitează încă trei zile în jurul trupului, după care se prezintă în fața a trei judecători. Judecata este urmată de trecerea pe "puntea alegerii", care îi dirijează pentru veșnicie pe cei drepți spre "lăcașul cîntărilor", iar pe cei răi spre "lăcașul suferinței". Doctrina lui Zarathustra prevede și un purgatoriu, a cărui parcurgere durează 12.000 ani.

Subcontinentul India, cu numeroasele sale populații, a fost leagănul și cadrul de practicare a unor multiple credințe și convingeri religioase, deseori atingînd fanatismul. În timp ce fundamentele acestora erau radical diferite, conducînd la conflicte confesionale ce se perpetuează pînă în zilele noastre, o trăsătură comună tuturor poate fi găsită în credința într-o viață de după moartea fizică, fapt dovedit și de multiple jertfe și ofrande aduse feluritelor zeități. Transmițînd concepțiile filozofice din *Upanisade*, ultima parte a *Vedelor*[1], brahmanismul conceptualizează unitatea cosmosului cu psihicul individului. Se dezvoltă ideile de atman (părticică din sufletul universal), karman (forță impersonală care face bilanțul tuturor faptelor bune și rele), samsara (ciclu etern de reîncarnări).

Ideea vieții transcendentale poate fi găsită și în religiile premergătoare hinduismului, cum sînt budismul și jainismul, ca religii fără zei, în a căror elaborare un rol deosebit l-au avut yoghinii.

Practicile religioase din China premergătoare confucianismului atestă credința perpetuării vieții după moarte. Se aduceau, de exemplu, sacrificii umane, pentru ca în viața de apoi conducătorul decedat

---

1 *Veda* - ciclu de patru scrieri sacre antice, apărute spre mijlocul mileniului III î.Cr. Cele patru *Vede*, constituind cele mai vechi mor umente de mitografie, filozofie religioasă și literatură sanscrită, sînt considerate ca tradiția Indiei opere sacre, dobîndite prin revelație, adică auzite în vechime de cătiva rishi (înțelepți primordiali) care le-au transmis posterității. Cele patru scrieri sînt: 1. Rigveda (Știința imnurilor); 2. Samaveda (Știința melodiilor); 3. Yajurveda (Știința invocațiilor sacrificiale); 4. Atharvaveda (Știința vrăjilor).

să nu rămînă fără suită. Este interesant de reţinut că în acea epocă înhumările nu se făceau în cimitire, ci în locuri anume alese de către o categorie specializată de magi ghicitori, "geomanţi".

În China antică se considera că sufletul se prezintă sub două ipostaze: un suflet vegetativ (Po), care rămîne ataşat corpului şi după moartea acestuia, şi un suflet aerian (Hun) care după moarte sălăşluieşte tie alături de Stăpînul Suprem, fie în împărăţia Fîntînilor Galbene (sau a Izvoarelor Galbene), denumirea ultimă fiind atribuită iadului.

Cu cinci secole î.Cr., Kong-Qiu (Confucius, 551-479 î.Cr.) instituie un sistem moral-religios a cărui esenţă o constituie conduita morală ireproşabilă. În sec. IV î.Cr., Lao-tzî fondează o nouă şcoală filozofico-religioasă, daoismul, opus confucianismului, pentru ca în sec. I î.Cr. să pătrundă în China budismul, care s-a dezvoltat aici într-o variantă particulară.

La japonezi, popor tolerant faţă de o mulţime de doctrine religioase, începînd cu sec.VIII î.Cr., shintoismul este religia naţională. De factură animistă, shintoismul a practicat cultul unor spirite, forţe, fenomene miraculoase, al eroilor mitici, strămoşilor şi personajelor celebre, al unor divinităţi anonime şi impersonale denumite Kami. La apariţia budismului, shintoismul fuzionează cu aceasta, supravieţuind în cadrul particular astfel creat. Cultul morţilor este prezent pînă astăzi în fiecare casă, într-un colţ încărcat de o anume sacralitate în care, plasate într-o lădiţă denumită "casa sufletelor", se păstrează tăbliţele avînd încrustate numele strămoşilor trecuţi în cealaltă lume.

Pe Noul Continent, civilizaţia aztecă venera zeitatea supremă, pe Huitzilopochtli, divinitate solară care lumina ziua lumea vie, iar noaptea lumea morţilor. Această lume era imaginată ca avînd trei sălaşuri diferite: primul era rezervat celor căzuţi pe cîmpul de luptă, celor sacrificaţi şi mamelor decedate în timpul naşterii; următorul era destinat celor fulgeraţi, înecaţi sau morţi de boli grele, iar ultimul celor decedaţi de moarte curentă. Acestora le fusese rezervat "tărîmul dinspre miazănoapte", la care ajungeau după o peregrinare de patru ani de confruntări şi primejdii. Pentru a-şi atinge ţinta, decedatul trebuia să treacă un lac. În traversarea acestuia, era ajutat de un ciine, sacrificat şi incinerat sau înmormîntat alături de stăpînul său.

În civilizaţia incaşă, cultul soarelui era religia oficială. Incaşii credeau într-o viaţă de după moarte şi în reîncarnarea sufletelor morţilor, cu condiţia ca trupul să fie conservat cu grijă. În acest scop practicau îmbălsămarea. Într-o perioadă iniţială, la moartea monarhului se sacrificau concubine şi servitori care să-l însoţească în viaţa cealaltă. Ulterior s-a renunţat la acest obicei singeros, sacrificiile umane fiind înlocuite cu sacrificarea unor lame.

Şi lumea egeeană credea în existenţa unei vieţi după moarte. Cretanii aţîrnau de gîtul decedaţilor sigiliul personal, iar în sarcofagele de argilă în care erau înhumaţi introduceau hrană, băuturi, veşminte, bijuterii, vase, opaiţe şi statuete reprezentînd soţiile rămase în viaţă. Pentru a ajunge în "Insula Fericiţilor", li se punea în morminte şi cîte o barcă.

Cultul zeităţilor antropomorfe a generat la vechii greci o mitologie extrem de bogată, creînd un aspect particular al vieţii politice în strînsă concordanţă cu viaţa civică. Raporturile comunităţii cu divinităţile erau, în epoca clasică, o datorie cetăţenească. Lipsită de dogme sau texte sacre, practica religioasă includea totuşi, ca un punct de convergenţă cultul morţilor.

La romani, religia îmbracă iniţial forma animismului primitiv, credinţă în forţe misterioase care iau ulterior forma unor zeităţi, fără însă a crea în jurul lor o mitologie de tip elen. Cucerirea de noi teritorii şi venirea în contact cu multiple civilizaţii aduc în spaţiul italic o întreagă serie de zeităţi "de import". Se circumscrie astfel un cadru religios avînd mai mult un caracter utilitar decît de devoţiune mistică.

În credinţa lor, sufletele morţilor (manes) trăiau într-o împărăţie subterană, legată de lumea pămînteană printr-o groapă (mundus) acoperită de o piatră (lapis manalis). Această piatră era ridicată de trei ori pe an (la 24 august, 5 octombrie şi 8 noiembrie) pentru ca sufletele să efectueze vizite la rudele lor pămîntene.

Geto-dacii nutreau o credinţă deosebit de puternică în nemurire. Herodot spunea: "Credinţa lor este că ei nu mor, ci că cel care piere se duce la Zamolxis".

Teologia mahomedană, inspirată parţial din doctrina religioasă iudaică şi parţial din cea creştină, consideră că după moarte sufletele sînt supuse unei judecăţi premergătoare a îngerilor Nakir şi Munkar, după care sufletele rămîn în mormînt pînă în ziua judecăţii de apoi,

ce va fi făcută în faţa lui Allah. Atunci cei buni vor trece în paradis, iar cei răi în iad. Este descris şi un purgatoriu intermediar, "araf".

Scrierile Vechiului Testament conţin fundamentarea credinţei în nemurirea sufletului omenesc. Aparţinînd religiei mozaice, textele acestor scrieri, declarate de inspiraţie divină, proclamă de la început chemarea lui Avram ca ales al lui Dumnezeu.

În legămîntul făcut cu Avram, Dumnezeu făgăduieşte: "Iar tu vei trece la părinţii tăi în pace..." (Gen.15-15.). În acest sens, eshatologia[1] iudaică socoteşte moartea ca o "trecere" la părinţi, ca o "adăugire" la propriul popor (Gen.25-17). Se vine chiar cu precizarea că sufletele celor drepţi se vor bucura de fericirea unei odihne "în mîinile lui Dumnezeu" şi "chinul nu se va atinge de ele" (Înţel.Solomon 3-1), rămînînd de-a pururi vii: "însă cei drepţi vor fi vii în veacul veacului... " (Înţel.Solomon 5-15).

Existenţa vieţii după moarte este subliniată cu pregnanţă atunci cînd se spune: "... însă Împăratul lumii, pe noi, cei care murim pentru legile lui, iarăşi ne va învia cu înviere de viaţă veşnică" (II Mac. 7-9).

În acelaşi sens, profetul Isaia afirmă (Isaia 26-19): "Morţii Tăi vor trăi şi trupurile lor vor învia... şi din sînul pămîntului umbrele vor învia". Dezvoltînd aceeaşi idee, profetul Daniel afirmă: "Şi mulţi dintre cei care dorm în ţărîna pămîntului se vor scula, unii la viaţă veşnică, iar alţii spre ocară şi ruşine veşnică" (Daniel 12-2).

Credinţa evreilor în existenţa sufletului după moarte este atestată şi de faptul că aceştia nu erau străini de practicile spiritiste, prin care se încerca intrarea în contact cu spiritele celor decedaţi, pentru aflarea viitorului. După cum se ştie, practicile de acest fel erau interzise. Ne apare astfel elocvent episodul relatat în I Sam.28-3,25, cînd regele Saul o cercetează pe vrăjitoarea din Endor, pentru a-i mijloci o comunicare cu Samuel, prin care acesta să-i prezică viitorul.

Dogmatica creştină, plecînd de la faptul că omul este creaţia lui Dumnezeu, "după chipul şi asemănarea" căruia a fost zămislit, consideră viaţa drept un dar făcut omului la crearea sa. Viaţa dată omului este veşnică, episodul terestru pe care îl trăieşte ca fiinţă bi-

1) Eshatologie (gr.eshatos - ultim + logos - cuvînt): doctrină religioasă privind destinul final al omenirii, sfîrşitul lumii şi judecata de apoi.

ologică survenind numai după căderea în păcatul primordial.

Ca atribut propriu, viaţa în sine o are numai Dumnezeu, pe care acesta a dat-o Fiului Său, devenit Fiul Omului: "Căci precum Tatăl are viaţă în Sine, aşa i-a dat şi Fiului Său să aibă viaţă în Sine (Ioan 5-26), pentru că Iisus este"... Adevărul, Calea şi viaţa" (Ioan 14-6).

Faptele relatate în scrierile Noului Testament despre perpetuarea vieţii după moarte sînt multiple, dar cel mai important este, desigur, evenimentul învierii din morţi a lui Iisus. Se consemnează de asemenea cele trei învieri realizate de Iisus în timpul vieţii Sale şi consemnate de evanghelişti: a fiului văduvei din Nain (Luca 7, 11-15), a fiicei lui Iair (Luca 8,49-56) şi mai ales învierea lui Lazăr (Ioan 11,39-45). Dacă, în cazul primelor două învieri, criticii lui Iisus şi ai creştinismului ar putea aduce în discuţie prezumţia unei stări de moarte aparentă, în cazul lui Lazăr nici un argument de această natură nu poate fi invocat, fiindcă învierea s-a produs a patra zi după moarte, cînd cadavrul intrase în putrefacţie: "Iisus a zis: Ridicaţi piatra. Marta, sora celui răposat, i-a zis: Doamne, deja miroase, că este a-patra zi." Să mai reţinem că, pentru autentificarea celor întîmplate şi că într-adevăr viaţa a revenit în trupul ce fusese mort, Iisus a poruncit ca fiicei lui Iair să i se dea să mănînce. În cazul lui Lazăr, probatoriul a fost făcut atunci cînd Iisus le-a zis: "Dezlegaţi-l şi lăsaţi-l să meargă".

Să reţinem că Noul Testament mai consemnează alte două învieri, şi anume cea a uceniţei Tavita din insula Iope, făcută de către apostolul Petru (Fapte 9,36-43), şi cea a lui Eutihie din Troia, datorată apostolului Pavel (Fapte 20,9-12).

Să menţionăm că existenţa vieţii veşnice, adică desfăşurată după acel prag pe care îl marchează moartea, este explicit arătată de Iisus. "Căci aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul şi crede în El să aibă viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (Ioan 6-40).

Dar poate cel mai categoric text biblic este cel din Ioan 5-24: "Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce ascultă cuvîntul Meu şi crede în Cel ce M-a trimis are viaţă veşnică şi la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viaţă".

Iisus Cristos a spus: "Pentru că ce-i va folosi omului, dacă va cîştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?" (Matei 16-26).

ARGUMENTE TANATOLOGICE EXPERIENȚE CU PACIENȚI MURIBUNZI

Cercetarea tanatologică își are originea în practicile primitive ale magiei, ale medicinii și religiei. Fundamentele sale științifice au fost puse însă destul de recent, la începutul secolului nostru, pentru ca o diversificare și aprofundare a acestora să aibă loc în zilele noastre.

Astfel, în numărul din mai 1907 al prestigioasei publicații "Journal of the American Society of Psychical Research" s-a publicat o comunicare a dr. Duncan MacDougall de la Massachussetts General Hospital, care a stîrnit, pe lîngă resuscitarea interesului general pentru problemele tanatologice, o dispută științifică de durată, vie încă și în zilele noastre. Dr. Dougall comunica investigațiile sale de stabilire, printr-un șir de teste, a variației greutății unor bolnavi irecuperabili, în momentul morții acestora. Iată ce scria el, printre altele:

"Primul meu subiect a fost un muribund bolnav de tuberculoză. Pacientul a fost ținut sub observație timp de trei ore și patruzeci de minute înainte de moarte. El se afla întins pe un pat, așezat într-un cadru luminos, dispus pe o platformă de măsurare cu o scală foarte sensibilă. În tot acest timp, bolnavul a scăzut în greutate cu o rată de 30 de grame pe oră, datorită deshidratării prin transpirație și respirație. Pe durata celor trei ore și patruzeci de minute am menținut capătul barei cu scala indicatoare puțin deasupra echilibrului, lîngă bara limitatoare superioară, cu scopul de a face testul cît mai elocvent.

La sfîrșitul intervalului, bolnavul a expirat și brusc, simultan cu exitusul, capătul barei a căzut cu o smucitură audibilă, lovind bara

limîtatoare de jos şi rămînînd acolo, fără a mai reveni. Pierderea stabilită a fost de 21 de grame."

Conform afirmaţiilor dr. Dougall, pierderea bruscă a greutăţii nu se putea pune pe seama evaporării umidităţii prin ventilaţie pulmonară sau transpiraţie, aceasta datorită ratei scăzute a respectivelor procese. Cît priveşte greutatea volumului de aer expirat (cca 5000 cm^3), ea se cifra în jurul valorii de cinci grame.

PROBE FOTOGRAFICE ALE MURIBUNZILOR ŞI CADAVRELOR

Experienţele dr. Dougall se pare că au stat la baza altor serii de investigaţii făcute la Paris, tot în anul 1907, de către un alt renumit cercetător al domeniului, dr. Hippolyte Baraduc, experienţe care au stîrnit în lumea cercetătorilor şi a publicului larg o agitaţie similară celei provocate de Dougall.

Fotografiindu-l pe fiul său André la o oră după moartea acestuia, dr. Baraduc a constatat, la developarea cliseelor, prezenţa unor "virtejuri" deasupra capului cadavrului. Şase luni mai tîrziu, un alt tragic eveniment îi oferă aceluiaşi dr. Baraduc prilejul să confirme observaţiile făcute la moartea fiului său, fotografiindu-şi soţia chiar în momentul morţii sale. La developarea fotografiilor, acesta constată prezenţa evidentă a trei formaţiuni globulare luminoase plutind deasupra capului muribundei.

Fenomenul surprins pe plăcile fotografice n-a putut fi explicat în epocă. El a rămas decenii la rînd o enigmă, alimentînd o multitudine de teorii, multe dintre ele fanteziste.

FENOMENE FIZICO-MECANICE CU IMPLICAŢII ÎN TANATOLOGIE

Iată însă că în cu totul alt timp - 1954 - şi într-un alt domeniu, cel al motoarelor, s-a înregistrat un alt fenomen curios care, în perspectiva analizelor ulterioare, s-a dovedit a avea nebănuite implicaţii în tanatologie. Experienţele făcute la standul de probă al motoarelor rachetă au demostrat că, în momentul cînd motoarele

intrau în regim de vibrații de înaltă frecvență, greutatea agenților oxidanți și a combustibililor folosiți se modifica. Aparea un surplus ponderal de 10^{-5} față de greutatea lor inițială. Astfel, pentru o tracțiune calculată de 44 de tone se ivea un surplus de 44 kg. Nici de această dată o explicație satisfăcătoare a fenomenului nu s-a putut da.

Alte fapte la fel de bizare au intrat apoi, rînd pe rînd, în atenția cercetătorilor. S-a constatat astfel că, atunci cînd busola unei nave se plasează în zona de vibrații a instalației de forță a acesteia, apare o abatere sistematică față de nord a acului indicator.

Și prof. N.A. Kozîrev, ale cărui studii de astrofizică au pus în evidență o serie de fenomene de aceeași natură, a demonstrat prin anii '70 că, în condiții de vibrații ale unui sistem de măsurare, corpurile își modifică greutatea relativă cu o valoare egală cu 10^{-4}.

În același timp, din celebra formulă a lui Einstein $E=mc^2$ (în care E=energia, m=masa, c²=viteza luminii la pătrat) rezultă că, adăugînd energie unui corp, să zicem prin încălzirea acestuia, masa acestuia trebuie să crească.

Încercînd să explice suita fenomenelor de mai sus care, cel puțin în aparență, ar intra în contradicție cu legea conservării masei și energiei, prof. Mstislav Miroșnikov a recurs la o serie de experiențe. Împreună cu doi dintre colaboratorii săi, el a urmărit variația greutății unei substanțe anorganice (apă distilată) în funcție de variațiile temperaturii (între 20° și 100°C), precum și cea a unor organisme biologice - șoareci albi - în limitele temperaturii de 36,7°C și 20°C, în cursul procesului de viețuire și de moarte a acestora.

Cantități de apă de 0,5 g au fost închise în fiole, iar șoarecii albi au fost introduși în flacoane cu capac. Pentru apă, determinările au fost făcute cu ajutorul derivatografului, aparat prevăzut cu înregistrarea automată a greutății și temperaturii, sistem Setaram TAL 24-B, într-o cameră vacuumată la o presiune de 10^{-4} mm coloană Hg, precizia relativă a măsurătorilor fiind de 10^{-7}. Cîntărirea șoarecilor s-a făcut cu o balanță analitică ce avea precizia de 10^{-5}, operațiunea durînd pînă la consumarea oxigenului din flacon și moartea animalelor.

Experiențele au demonstrat proprietatea, necunoscută pînă atunci, atît a substanțelor anorganice, cît și a organismelor vii ca,

în condiţiile echilibrului instabil, să-şi modifice greutatea cu o mărime de ordinul a 10^{-3}-10^{-7}.

Scăderea greutăţii organismelor pacienţilor în momentul morţii lor, constatată de dr. Dougall, poate fi acum explicată. Pe lîngă starea de stress ce accentuează labilitatea echilibrului în toate planurile existenţei sale, un rol major în fenomenul de bruscă scădere ponderală, descoperit de dr. Dougall, pare să-l joace proiecţia corpului astral în afara organismului din momentul exitusului. După cum se va vedea, structura "corpului astral" ce intră în compunerea organismului uman este, în conformitate cu opinia prof. W.T. Tiller, înalt vibraţională, şi anume corespunzătoare unei viteze "superluminice" avînd o valoare de 10^{10} - 10^{20} ori viteza luminii.

Pierderea acestei componente înalt vibraţionale de către organism în momentul morţii sale poate explicita constatările dr. Dougall.

Pe de altă parte, experienţele dr. Baraduc au căpătat o explicaţie ştiinţifică abia după apariţia electronografiei[1], metodă prin care s-au putut pune în evidenţă emisiunile unui flux de aeroioni debitat de organismele biologice.

ARGUMENTE PSIHOTRONICE

Apare aşadar evident faptul că, la limita vieţii, se produc fenomene guvernate cel puţin în parte de legile fizicii şi chimiei cunoscute nouă, care modifică dramatic starea de echilibru instabil ce caracterizează atributele vieţii. La limitele acestui hotar, în momentul cînd organismul începe să-şi piardă caracteristicile a ceea ce subînţelegem prin "viu", se petrec fenomene care se repercutează nu numai în planul structurilor fizice şi mecanismelor fiziopatologice mai mult sau mai puţin binc cunoscute, ci îşi pun amprenta mai ales asupra trăirilor psihice ale conştientului, asupra zonei conştiinţei atît a subiectului care trece pragul vieţii, cît şi - nu de puţine ori - a altor persoane cu care acesta vine în contact.

1 Electronografie: procedură de investigare a structurilor biologice şi nebiologice, utilizînd curenţi de înaltă tensiune şi mică intensitate, debitaţi în regim de înaltă frecvenţă, prin care se produc fenomene electro-bio-luminiscente captate pe suport fotosensibil, permiţînd caracterizarea obiectelor investigate.

Acest contact este imediat sau mediat, fiind stabilit mai ales între persoane care au avut în timpul vieţii legături afective de o anumită intensitate a trăirilor, ce se accentuează brusc în ascemenea clipe. Ele pot fi induse de la o mare distanţă, ceea ce face ca înţelegerea transmiterii acestui gen de mesaje să sufere carenţe. De exemplu, explicaţiile care fac apel la legile teoriei electromagnetice a propagării undelor suferă deoarece, după toate probabilităţile, atenuarea semnalului telepatic nu este proporţională cu pătratul distanţei. Din acest punct de vedere, puterea sa atît de mică la emiţător este în contradicţie cu puterea sa în momentul captării la receptor, judecînd lucrurile după reacţia acestuia din urmă.

Este de notat că, în acest gen de comunicări, mesajele transmise în clipele de tensionată trăire ale derulării exitusului pot fi reperate şi de către persoane din afara cercului de apropiaţi ai subiectului, persoane cu o anumită sensibilitate psihică sau aflate într-o anumită stare predispozantă pentru receptarea unor astfel de mesaje, cum ar fi de exemplu starea de transă hipnotică.

Fenomene pe care le-am putea categorisi cel puţin drept "curioase", fără ca la actualul nivel de cunoştinţe să le descifrăm mecanismul intim de producere, sînt consemnate în literatură sub semnătura unor personalităţi a căror bună-credinţă nu este pusă la îndoială.

Trăsăturile comune ale unor astfel de manifestări ne determină să luăm în consideraţie existenţa unor transmisiuni telepatice prin mecanisme încă neelucidate. În timpul primului război mondial, şeful Statului-Major al operaţiunilor de pe frontul de vest, aflat într-un vagon de cale ferată într-un tunel, a murit sub dărîmăturile tunelului bombardat. În acelaşi moment, confirmat ulterior în privinţa datei şi orei, soţia lui s-a trezit brusc din somn, cu revelaţia morţii soţului său.

Din aceeaşi categorie de evenimente fac parte multiple cazuri consemnate de literatura de specialitate, care confirmă moartea simultană a unor fraţi sau surori, gemeni, aflaţi la mare distanţă unul faţă de celălalt. Se subliniază faptul că, de obicei, unul dintre gemeni nu prezenta în momentul morţii nici-un fel de afecţiune care ar fi putut în mod normal să-i pună viaţa în pericol.

Însuşi autorul acestor rînduri a fost participant la două astfel

de evenimente petrecute în familie, legate de momentul morţii unor rude apropiate. În primul caz, evenimentul a fost marcat de brusca deşteptare din somn, a sa şi a încă unui membru din familie, cu care dormea în acelaşi dormitor. Să menţionăm că deşteptarea s-a produs pentru ambii în urma unor puternice şi repetate ciocănituri în geamul dormitorului, fără ca afară să fi fost cineva. În al doilea caz, momentul decesului unui membru al familiei, la căpătîiul căruia se afla, a fost însoţit de deşteptarea din somn a altor rude - dintre care una aflată într-o altă localitate, la 60 km distanţă. Cu ambele s-a luat legătura telefonic, confirmîndu-se că acestea se sculaseră din somn la aceeaşi oră din noapte ($0^h20'$), brusc şi fără un motiv aparent, în acele momente ale decesului, premergătoare cu cca 30 de minute convorbirii telefonice. Să notăm şi faptul că cele două persoane implicate în eveniment nu puteau bănui decesul, neexistînd nici un motiv care să-l fi putut anticipa, ca de exemplu o precară stare a sănătăţii celui decedat.

ASPECTE ALE STĂRII DE HIPNOZĂ. TELEPATIA

După Freud, telepatia ar reprezenta o modalitate arhaică prin care indivizii ajungeau să comunice între ei. Această modalitate ar fi fost ulterior depăşită, prin dezvoltarea unor mai bune şi mai sigure mijloace de comunicare, prin intermediul organelor de simţ şi al capacităţii umane de a raţiona.

Admitem deci posibilitatea existenţei unor modalităţi de comunicare extrasenzorială - atestată de numeroase mărturii indubitabile - în condiţiile în care se verifică, prin intermediul tehnologiilor de investigare modernă, transmisia controlată a mesajelor extrasenzoriale şi se identifică substratul energetic al manifestărilor lor şi modalităţile de folosire a unor asemenea posibilităţi informaţionale.

Cu ocazia reuniunilor din 1972, dr.Irving Oyle, directorul Clinicii medicale din Bolina, California, a prezentat experienţele psihoterapeutice efectuate aici prin utilizarea unor tehnici neconvenţionale. Astfel, un grup de 20 de persoane avînd un antrenament autogen şi aflate într-un spital, intră într-o stare indusă psihic, prin care vizualizează un pacient supus tratamentu-

lui, aflat la un alt spital, şi se concentrează asupra acestuia. Acest efort colectiv de a-i induce bolnavului starea de sănătate la distanţă a fost urmat de o creştere a ratei vindecărilor.

Citînd exemple de transmisie telepatică a informaţiei la mare distanţă (între 600 şi 300 Km), prof. Petre Brînzei aduce în prim-plan experienţele făcute sub directa sa conducere la Spitalul Socola, utilizînd tehnicile hipnoterapice.

Transmisiile mintale dintre inductor şi receptor, afirmă el, au fost interceptate sau "bruiate" de un al treilea subiect interpus în "emisie", iar perturbaţiile atmosferice au distorsionat buna lor desfăşurare. În plus, dintre tentativele de studiu al fenomenelor extracorporale realizate la Spitalul Socola în 1939- 1940, sub control de echipă, cu ajutorul unui subiect sensibil transpus în stare de somnambulism hipnotic, s-au reţinut experienţele privind posibilitatea urmăririi la distanţă a comportamentului unei persoane (despre care participanţii la experiment nu aveau cunoştinţă), reactivitatea dureroasă a subiectului la locul unde era plasată o înţepătură (la cîţiva centimetri de corpul hipnotizatorului) şi perceperea vizuală a unui "FLUID PARTICULAR" care se degajă numai din corpul unui pacient aflat într-un salon cu mai mulţi bolnavi şi despre care nici subiectul şi nici echipa nu ştiau că în acele clipe murise.

Să amintim aici, totodată, că sînt cunoscute experienţe care pledează «pentru existenţa unui cîmp energetic "telesomatic" transmisibil» prin orice mediu. În acest sens se înscriu, printre altele, şi observaţiile colectate de psihiatrul Berthold Schwartz, ca şi de numeroşi alţi psihologi, referitoare la suferinţele transmise telepatic.

FENOMENE CARE NU AU PRIMIT O EXPLICAŢIE

Fenomene pe care le-am putea categorisi cel puţin drept "curioase", fără a le putea da o explicaţie ştiinţifică - prin prisma actualului nostru portofoliu de cunoştinţe - conduc la ipoteza existenţei unor "entităţi" venind dintr-un alt univers existenţial, ale cărui trăsături nu le putem decît bănui. Acestea par a fi posesoare a cel puţin unei conştiinţe şi conştiinţe, şi a voi să ne contacteze. Am pomenit mai înainte de episodul trăit de autor, în legătură cu

decesul unui membru al familiei sale. Să notăm aici un eveniment cu multe trăsături similare, consemnat de marele istoric Constantin C.Giurăscu, pe care acesta l-a trăit personal şi pe care l-a descris în memoriile sale (*Amintiri*, vol.1, p.212-213, Ed.Sport-Turism, Bucureşti, 1976):

"În vara anului 1926 ne-am dus soţia mea şi cu mine la Vladomira, treizeci de kilometri nord-est de Iaşi, pe Prut, unde soacrămea avea, prin moştenire de la tatăl ei, Ioan Cicei, transilvănean din Săcele, un bun agricol constînd din teren arabil, fîneaţă şi pădure. Nu exista încă o casă de locuit, un conac pe acest bun, aşa încît ne-am instalat provizoriu într-o casă nelocuită din satul Vladomira, despre care sătenii ne-au informat însă, cu teamă, că e bîntuită de stafii şi că nu e bine să stăm acolo. Am rîs şi ne-am instalat, avînd grijă să pun revolverul - un Browning cu zece focuri - pe un scaun lîngă capul patului. Am baricadat în acelaşi timp uşa cu bagajele noastre; cele două ferestre ale camerei aveau gratii. Nu era încă miezul nopţii cînd ne-au trezit din somn trei ciocăniturl, care se repetau la foarte scurt interval. Am pus mîna pe revolver şi, ţintind fereastra, am strigat: "Cine e?" Nici un răspuns. Ciocăniturile continuau. Am strigat a doua oară, adăugînd: "Răspunde sau trag!". Iarăşi nici un răspuns, ciocăniturile ritmice continuînd. M-am uitat cu atenţie: în dreptul ferestrelor nu era nimic, totuşi zgomotele veneau din acea direcţie. După a treia somaţie, am apăsat pe trăgaci: deşi despiedicat, revolverul n-a luat însă foc, în mod inexplicabil. Nu ne-a rămas altceva de făcut decît, după un răstimp de aşteptare, să ne continuăm somnul. Am verificat, a doua zi dimineaţă, casa: nu era nici un lemn desprins pe care să-l fi putut bate vîntul, provocînd ciocăniturile repetate; n-am găsit nici-o altă pricină a zgomotelor. Am relatat în mod exact faptele, fără să le pot explica. Nu cred în stafii, nici în strigoi sau vîrcolaci, totuşi am sentimentul că există fapte sau fenomene care scapă înţelegerii noastre, cel puţin deocamdată."

EXTRACORPORALITATEA
FENOMENUL "OBE"

Una dintre cele mai tulburătoare experienţe pe care cercetarea parapsihologică şi, prin tangenţă, şi cea tanatologică le descriu ca făcînd parte dintr-un stadiu iniţial al drumului către pragul morţii îl constituie aşa-numita "extracorporalitate". Cunoscută şi sub denumirea de "proiecţie astrală", literatura de limbă engleză o consemnează ca "out of the body experiences", prescurtat OBE sau "travelling clarvoyance". Este considerată drept un fenomen universal, ce se poate întîlni în orice timp şi e consemnat în aproape toate culturile pe care omul le-a traversat.

Extracorporalitatea se manifestă prin aceea că "eul" individului, în compunerea căruia conştienţa şi conştiinţa sînt două din principalele trăsături, se găseşte plasat în afara corpului fizic căruia îi aparţine. Această stare perfect conştientizată oferă unul din argumentele peremptorii pe care cercetarea parapsihologică le aduce în favoarea tezei existenţei sufletului şi, implicit, a existenţei supravieţuirii sale dincolo de pragul morţii fizice a trupului.

CONCEPTUL DE EXTRACORPORALITATE ÎN DIVERSE CULTURI

Foarte multe dintre culturile lumii antice sau ale căror rădăcini se găsesc implantate în aceste culturi au o reprezentare izbitor de asemănătoare asupra problematicii discutate aici. În vechile picturi egiptene apar reprezentările lui Ka, prezumat a fi aşa- numitul,

mai tîrziu, "dublu" al corpului, desenat sub forma unei păsări ce părăseşte corpul fizic odată cu moartea sa. Celebra *Bardo Thodol*, cunoscuta *Carte tibetana a morţilor*, conţine instrucţiuni specifice adresate muribunzilor, în care se relatează modul în care să se elibereze "energiile" corporale ale muribundului. "Atunci cînd tu eşti găsit de leşinul morţii, corpul radiant semănînd cu vechiul corp trebuie să-l azvîrli în afară. Acest corp «Bardo» este înzestrat cu puterile unei miraculoase mişcări."

Locuitorii Guyanei Britanice cred că, în transă, spiritul şamanilor lor se detaşează de corp, flotînd în aer. Aceeaşi credinţă este împărtăşită şi de indienii venezueleni. Vechii greci considerau că sufletul se transformă, după moarte, în "eidolon", imagine substanţializată a fostei persoane vii. De altfel, în epoca civilizaţiei greceşti, conceptualizarea vieţii după moarte a prins un contur bine definit şi a fost descrisă de Platon în cartea sa *Republica*. Descrierile trăirilor de "dincolo" aveau la bază în mare produsul imaginaţiei, împletită însă foarte probabil şi cu concluziile trase din episoadele relatate de muribunzi pe patul de moarte. Pentru că, să nu uităm, şi în acea vreme oamenii, murind, parcurgeau aceleaşi etape care sînt parcurse şi astăzi la limita vieţii, iar observaţiile similare celor făcute de cercetătorii contemporani şi moderni ai tanatologiei s-au făcut, cu un coeficient mare de probabilitate, dacă nu de certitudine, şi în acele vremi demult apuse.

Budiştii sînt ferm convinşi că oamenii cu un înalt grad de spiritualitate dezvoltă puteri ("siddhi") care permit "corpului radiant" să treacă "fără nici-un obstacol sau rezistenţă prin ziduri şi dealuri ca prin aer: ci pot merge pe apă fără a intra în ea".

Acest "dublu" al corpului fizic, denumit Ka de egipteni, eidolon de greci, corp radiant de tibetani, dopfelanger de germani, verdoger de norvegieni, corp astral de ocultişti, este echivalent, pentru cercetătorul rus Iniuşin, cu termenul de "bioenergie". Iată cum descrie corpul astral un alt autor care s-a consacrat acestei teme, Yogi Ramacharaka: "Corpul astral aparţinînd oricărei persoane este o copie exactă a corpului fizic al acesteia. El este alcătuit dintr-o materie foarte fină. În mod obişnuit, detaşarea corpului astral de corpul său fizic este însoţită de mari dificultăţi, dar în timpul viselor, al stresului mental puternic şi în cursul unor condiţii dezvoltate prin antrenament, corpul astral se poate detaşa... El

părăsește de asemenea corpul și sub influența anesteziei generale sau în diferite faze ale hipnozei profunde". Din păcate, nu ni se relatează care este structura acestei "materii fluide", pe care sub această denumire sau sub alfele similare o vom reîntîlni și la alți autori.

În autobiografia sa, Sfînta Tereza consemnează faptul că, în cursul exercițiilor spirituale pe care le practica, a simțit odată cum a fost transportată în întregime într-o altă regiune, complet diferită. A avut senzația că sufletul ei a rămas suspendat, părînd a fi complet în afara propriului corp.

INDUCEREA EXTRACORPORALITĂȚII

Extracorporalitatea se poate produce, în cazul unor stări fiziologice, printr-un procedeu de inducere voită, această capacitate reușind a fi obținută în urma unor antrenamente specifice. Ea poate apărea spontan, în cazul unor stări de stres puternic sau în cazul instalării unor mecanisme ce caracterizează viața la limită, după cum poate fi obținută în stări provocate hipnotic sau prin drogare.

Una dintre stările predispozante de inducere a extracorporalității este claustrarea. Poate că cel mai ilustrativ exemplu în acest din urmă caz este cel pe care l-a oferit amiralul Byrd în celebra sa incursiune de explorator al Polului Sud. În perioada de șase luni pe care a petrecut-o într-o totală izolare la Pol, el descrie fenomenul de extracorporalitate așa cum l-a trăit, cînd, zăcînd inert în patul său, a simțit dintr-o dată cum plutea ca o pasăre, decorporalizat, în spațiu.

În studii de laborator privind deprivarea senzorială, subiecții experimentatori consemnează, în legătură cu aceste fapte, modificări drastice ale senzațiilor corporale: "percepereа existenței a două corpuri ce sînt plasate unul lîngă celălalt" sau, într-o altă descriere, a existenței "unui balon parcă din puf de bumbac, plutind alături de corp." Aceeași senzație de plutire a "eului" în afară, dar alături de propriul corp, este obținută în experiențe efectuate sub hipnoză ori autohipnoză.

Experienţe în care s-au folosit droguri psihedelice[1] confirmă producerea unor stări similare. Astfel, chimistul Herbert Hoffmann consemnează primul una din stările induse de faimosul LSD: "Eul meu se găsea suspendat în spaţiu şi eu îmi vedeam corpul jos, zăcînd pe pat".

Conform comunicărilor lui L.Masters şi J.Houston, care au efectuat numeroase experimentări cu LSD, subiectul în cauză trăieşte senzaţia că "sesizează proiecţia conştientului său în afara propriului corp, fiind capabil să-şi observe trupul ca şi cum ar fi plasat în afara lui, într-o parte a acestuia sau privindu-l de sus în jos". Pentru unii subiecţi, senzaţia descrisă este precedată de vizіunea aurei corporale sau a "unui cîmp de forţe energetice".

Trebuie remarcat că, în timpul ieşirilor extracorporale, se constată deplasări la distanţe apreciabile ale subiecţilor, adevărate "voiaje astrale", de unde şi una dintre denumirile pe care le-a căpătat acest fenomen. Thelma Moss, profesoară la Institutul Psihiatric al Universităţii California din Los Angeles, autoare a numeroase studii de specialitate privind, printre altele, şi acţiunea drogurilor psihedelice, citează cazul unui psihiatru din cercul său de colaboratori: acesta, aflîndu-se sub influenţa LSD, a făcut un astfel de "voiaj" din America în Europa, în cadrul unor cercetări în care ulterior s-au confirmat faptele relatate de el.

Într-un caz cercetat de noi, protagonistul experienţelor OBE a debutat printr-un episod de ieşire spontană în circumstanţele unei stări de stresantă claustrare: subiectul s-a ascuns în podul casei părinteşti pentru a nu fi arestat de securitate. "Ieşirea" a debutat prin senzaţia de plutire în aer, în afara corpului care zăcea culcat, oferindu-i imaginea panoramată a întregului pod al casei. Şi-a putut vedea astfel propriul corp, ca şi cum l-ar fi privit din punctul cel mai înalt al podului. În acest tablou, atenţia i-a fost atrasă de o bară de fier beton ascunsă după coşul sobei, către marginea podului şi pe care, din poziţiile ocupate în ascunzişul său, nu o putuse vedea pînă atunci. Şocul acestei "ieşiri" a fost atît de mare, încît iniţial după "revenire", a crezut că trecuse printr-un moment de nebunie. Tîrîndu-se însă după coşul sobei pentru a-şi confirma re-

1 Psihedelic: care induce modificări ale psihicului, sesizabile de exemplu prin acutizarea sau inhibarea unor simţuri. Dintre drogurile psihedelice, amintim LSD şi heroina.

alitatea, a redescoperit bara de fier beton pe care o văzuse ceva mai înainte, în starea de extracorporalitate pe care o traversase. Declară: "Am sărutat bara, de bucurie că nu înnebunisem!". Ulterior acestui episod, subiectul a mai trăit încă trei "ieşiri" spontane, în cursul cărora şi-a vizitat părinţii şi sora, aflaţi în bucătărie şi, respectiv, în dormitor. Este interesant de reţinut amănuntul că, în cursul episodului în care s-a deplasat la bucătărie, dimineaţa foarte devreme, înainte de răsăritul soarelui, şi-a găsit mama spălînd, iar tatăl dormind pe o laviţă. Încercînd să discute cu mama sa, nu a reuşit să stabilească nici un contact cu ea. Pentru a-i atrage atenţia, a împins cu o mînă o sticlă de vin aflată pe masă, dar aceasta nici nu s-a clintit, mîna a trecut prin sticlă ca prin aer. A încercat atunci să lege o discuţie cu tatăl său, dar fără succes. Ulterior însă, tatăl său i-a spus că exact în acel interval de timp a visat că stăteau amîndoi de vorbă. Mai tîrziu, protagonistul a încercat să-şi inducă voluntar stările de ieşiri extracorporale, urmînd un antrenament sui-generis de concentrare a atenţiei şi de inducere a senzaţiilor pe care le trăise spontan mai înainte. (Este interesant de remarcat că acest antrenament imaginat de el coincide cu unele din tehnicile dezvoltate pentru realizarea inducerii extracorporalităţii - OBE). Ieşirile pe care le-a putut realiza după însuşirea tehnicii de inducere a stării de extracorporalitate au avut drept scop deplasări la distanţe din ce în ce mai mari. Experienţele încercate în episoadele derulate în continuare s-au petrecut, conform celor declarate, într-un spaţiu ţinînd de un univers paralel cu cel în care trăim, venind în contact cu persoane decedate, care-l populau. Întrucît nu avea certitudinea că aceste trăiri erau reale, a încercat să se autoverifice. A realizat această verificare fără să vrea, în decursul detenţiei sale într-una din coloniile de exterminare ale canalului de tristă amintire Dunăre-Marea Neagră, unde a fost internat după arestare. Într-unul din voiajele astrale pe care le-a făcut, a venit în contact cu un personaj al cărui nume l-a reţinut, deoarece era identic cu al unui cunoscut aghiotant regal. Timişorean fiind, acesta i-a povestit viaţa lui, încheiată prin asasinarea lui de către securitate în oraşul său natal. Să menţionăm că, în universul descris, conversaţia nu se poartă în mod obişnuit, ci întrebările, formulate mental, îşi primesc răspunsul instantaneu în acelaşi cadru al configuraţiilor mentale. Astfel, dialogul se desfăşoară pe calea tran-

scenderii barierei lingvistice. Ca o paranteză, să amintim că şi actul deplasărilor se face, dacă s-ar putea spune aşa, într-un mod similar, protagonistul formulîndu-şi mental dorinţa de a ajunge într-un anumit loc, la care accede cvasiinstantaneu.

Povestind unui prieten de detenţie episodul pomenit mai sus, acesta are ideea de a-l întreba pe un alt tovarăş de detenţie, fost comisar de poliţie în perioada incriminată a asasinării, dacă nu cumva a auzit de cazul respectiv. Presupunea că acesta ar fi putut cunoaşte cazul, dată fiind asemănarea dintre numele victimei şi acela al fostului aghiotant regal. La auzul întrebării, fostul comisar a rămas înmărmurit de spaimă. Iată ce a relatat el apoi: comisar fiind în exerciţiul funcţiunii la Timişoara, a fost chemat de către organele securităţii să facă constatarea morţii unei persoane în faţa vitrinei unui magazin. Persoana fusese împuşcată sub învinuirea de a fi fost surprinsă în flagrant delict de spargere cu scopul de a fura. Ca dovadă se aducea vitrina spartă a magazinului în faţa căreia zăcea cadavrul. La observaţia comisarului că spargerea vitrinei se făcuse dinăuntru către în afară şi nu invers, fapt ce dovedea că nu victima o spărsese, i s-a răspuns să întocmească actele constatării aşa cum i s-a cerut, fără a mai comenta ordinul. De asemenea, să păstreze secretul absolut al operaţiei. Împuşcatul avea numele celui "contactat astral", fapt ce l-a făcut pe fostul comisar şi actual codeţinut să rămînă atît de speriat în momentul cînd a fost întrebat despre acest caz.

ANCHETE ASUPRA EXTRACORPORALITĂŢII

Studii privind voiajele "extracorporale" au fost organizate de mai multe instituţii de profil. În anul 1968, un astfel de studiu a fost iniţiat de Celia Green, directoare la Institute of Psihophysical Research al Universităţii Oxford, prin lansarea unui apel în presă şi la radio BBC pentru a primi comunicări de la persoane care au traversat astfel de situaţii. Au fost examinate chestionare unui număr de 400 de persoane din Anglia, din care 200 au trimis răspunsuri. Cu toată dimensiunea relativ redusă a eşantionului obţinut, care nu a fost suficient pentru o analiză statistică, s-a concluzionat totuşi că se poate contura, pe baza răspunsurilor primite,

un tablou care să modeleze fenomenul. Astfel, majoritatea răspunsurilor consemnau, fiecare independent unul față de celelalte, faptul că în momentul desfășurării fenomenului subiecții își simțeau prezența alături de corpul fizic, cuprinși fiind de "un anume fel de paralizie". Dominantă apare senzația ocupării unui spațiu definit ca "un duplicat exact" al corpului lor fizic. În mod uzual este raportată și senzația de "flotare aeriană" într-o planare deasupra scenei ambientale. Frecvent este exprimată surprinderea de a-și privi propriul corp, aflat undeva inert dedesubt sau încercînd fără a reuși unele manevre, ca de exemplu răsucirea unui comutator electric sau apăsarea pe clanța ușii pentru a o deschide. Lipsa de finalitate a unor astfel de acțiuni se datorește faptului că mîna trece prin obiecte ca și cînd acestea ar fi imateriale. Se consemnează de asemenea, în multe din răspunsurile acestei anchete, percepția unei luminozități puternice, ca și persistența unor sentimente stenice de libertate, vitalitate și sănătate.

În galeria investigatorilor fenomenului OBE este citat cu cea mai voluminoasă cazuistică cercetătorul Robert Crookal, geolog de profesie, care a strîns un material faptic însumînd 6 volume. Dintre cele mai cunoscute sînt lucrările sale *Tehnicile proiecției astrale, Studiul și practica proiecției astrale* și *Cartea cazurilor astrale*. Dacă investigațiile acestui autor nu aduc o explicație a fenomenului prin prisma mecanismelor lui de producere, alți cercetători au demarat studii de laborator pentru a încerca cel puțin să contureze manifestările clinice care însoțesc fenomenul.

Astfel, dr. Charles Tart, de la Universitatea Californiană din Davis, a efectuat studii encefalografice pe subiecții în transă OBE indusă. Raportul său consemnează că la pacienții aflați în această stare se înregistrează trasee encefalografice "neobișnuite și unice, prezente doar în timpul acestei activități".

APARATURA PENTRU CONTACTAREA "LUMII DE DINCOLO"

Cercetările și experimentele de laborator ce încearcă să utilizeze o aparatură diversă, construită special în scopul de a realiza un contact cu entitățile aflate în "lumea de dincolo", au preocupat numeroși investigatori. Principiul de funcționare al acestor dispo-

zitive constă în general în măsurarea unui lucru mecanic care s-ar produce sub acţiunea unei entităţi spirituale invocate. După cum se vede, aceste principii derivă din tehnicile spiritiste, motiv pentru care marea majoritate a acestor dispozitive şi metodologii au fost supuse unor critici.

Într-un dispozitiv conceput de către fizicienii J.Matla şi G.J.Zaalberg van Zelst, descris în lucrarea lor *Le mistère de la Mort*, se afişează valoarea presiunii realizate în aparat de prezenţa spiritului invocat. Presiunea obţinută pare a fi de 47 de grame. Perfecţionîndu-şi aparatura, ei realizează un nou aparat, denumit "dinamistograf". Cu toate acestea, experienţele lor au fost principial criticate, invocîndu-se faptul probabil că funcţionarea aparatului se datora unor abilităţi psihokinetice urmate de producerea lucrului mecanic şi activarea în mod inconştient pentru operatori, a dispozitivului. Argumentaţia a fost susţinută cu cazurile concrete recunoscute ca atare şi consemnate în analele cercetării ştiinţifice a acestui domeniu. Astfel este citat cazul Anne Rasmussen, capabilă să pună în mişcare psihokinetică un pendul plasat într-un container ermetic închis, sau al englezoaicei Jane Penfield, capabilă de aceleaşi performanţe. Pentru a nu mai vorbi de Nina Kulaghina din URSS şi de Felicia Parise din SUA, ambele investigate de mai multe comisii alcătuite din recunoscuţi oameni de ştiinţă, ultima şi în cadrul renumitului Maimonides Medical Center din New York.

Puţină lume cunoaşte însă preocupările parapsihologice pe care le-au avut doi dintre cei mai ilustri inventatori ai secolului nostru: Marconi, în Italia, şi Thomas Alva Edison, "magicianul de la Menlo Park". Preocupările ambilor au vizat crearea unor dispozitive cu ajutorul cărora să se poată intra în comunicare cu sufletele celor dispăruţi. În timp însă ce Marconi a abandonat aceste preocupări pe parcurs, Edison le-a continuat pînă la sfîrşitul vieţii sale. Astfel, în 1920, revista "American Magazine" rupe tăcerea, notificînd preocupările de stabilire a unei modalităţi de comunicare cu cei decedaţi, prin intermediul unei aparaturi la care Edison lucra. Inventatorul împărtea entuziasmul realizării aparaturii cu apropiatul său colaborator Walter Dimwiddie. Moartea lui Dimwiddie în acelaşi an, 1920, cînd Edison împlinise vîrsta de 73 de ani, nu l-a împiedicat pe acesta să-şi continue investigaţiile privind construcţia unei "maşini psihice". Cu toate aceste informaţii, inves-

tigaţiile făcute de către Norman Spieden - supervizorul curator al Aşezămîntului Istoric Naţional T.A.Edison -, efectuate după moartea în 1931 a inventatorului, nu au descoperit în notele şi desenele acestuia nimic care ar fi putut să dea de urma aparaturii concepute. Explicaţia ar putea consta în cerbicia menţinerii secretului absolut al invenţiilor la care Edison lucra, păstrat pînă în momentul patentării lor.

EFECTUL RAUDIVE

Încercările de a comunica prin mijlocirea unei aparaturi cu cei care populează lumea de după pragul morţii au continuat pînă în zilele noastre. În anul 1959 şi, respectiv, 1960, Friedrich Jurgenson în Suedia şi Konstantin Raudive în Germania comunică faptul că au reuşit să înregistreze pe magnetofon vocile unor persoane decedate. Să menţionăm că un efect similar fusese obţinut şi comunicat în America, anterior (în 1956), de către Attila (Art) von Szalay şi Raymond Bayless.

Raudive este invitat în Anglia, unde Trinity College îi oferă condiţiile necesare repetării experienţelor sale. Raudive realizează o serie de înregistrări ale unor sunete asemănătoare unor voci omeneşti, pe care le comercializează odată cu lucrarea sa asupra subiectului în cauză. Deşi la realizarea acestei tehnici au contribuit, după cum s-a arătat, mai mulţi cercetători, efectul a devenit cunoscut marelui public sub numele lui Raudive, datorită largii audienţe de care s-au bucurat apariţiile sale în public.

Alţi cercetători încearcă realizarea unei aparaturi destinate aceluiaşi scop, plecînd de la premise tehnologice diferite. Printre aceştia, Julius Weinberger, care prezintă aparatul conceput de el în nr. 3 al revistei "International Journal of Parapsychology". Concepţia acestuia se bazează pe capacităţile senzitive ale plantei *Dionea muscipale*, utilizată de autor ca senzor biologic într-un montaj electronic în care, preluînd variaţiile potenţialului electric foliar de pe suprafaţa uneia din frunzele plantei, îl traduce într-un înscris grafic de forma unei curbe. Criticii acestei metode fac însă apel la binecunoscutele experimente ale lui Clive Bakster privind fenomenul de interacţiune om-plantă, care, cu probabilitate, este responsabil de obţinerea rezultatelor lui Weinberger.

CORP FIZIC - CORP ETERIC - CORP ASTRAL AFIRMAŢIILE RELIGIEI CREŞTINE

Observaţiile făcute de-a lungul timpului asupra derulării momentelor ce preced, însoţesc şi succed momentului exitusului, ca şi experimentele de natură parapsihologică, au sugerat faptul că structura fizică a organismului uman este acompaniată de alte două structuri. Prezenţa acestora caracterizează atributul de "viu", iar în absenţa lor ceea ce înţelegem prin "viaţă" nu se poate produce.

Existenţa acestor trei componente organice, denumite în terminologia parapsihologică "corp fizic, corp eteric şi corp astral", fiecare beneficiind de anumite caracteristici psiho- fizico-energetice, este afirmată şi în Noul Testament.

Omul a fost creat după "chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" (Şi a zis Dumnezeu: "Să facem om după chipul şi asemănarea noastră", Facerea 1-26,27). Dacă ne gîndim la înfăţişarea lui Dumnezeu "în unitatea fiinţei Sale şi Treime ipostatică", vom regăsi acest plan unic de organizare şi în structurarea omului în "duh, suflet şi trup". Această "unitate în trei" o regăsim de altfel în multiple înfăţişări ale planului de organizare a lumii şi nu putem să nu o remarcăm şi în planul structurării fiinţei omeneşti.

ARGUMENTELE CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE

PROCEDURILE ELECTROGRAFICE. În august 1896, la Berlin, dr. Jacob Jodko Narkewicz, polonez de origine, anunţă că a obţinut, pentru prima dată în lume, imprimată pe suport fotografic, imaginea aurei care înconjoară organismul viu omenesc.

Utilizînd un procedeu electrografic propriu, şi anume o descărcare electrică de înaltă tensiune şi mică intensitate furnizată de o bobină Ruhmkorff, imprimă aura mîinii pe un suport fotosensibil, ceea ce vine în sprijinul ipotezei privind existenţa anvelopei energetice care înconjoară organismul. Tot Narkewicz este acela care pune în evidenţă una din proprietăţile majore ale acestei aure, şi anume capacitatea ei de a reflecta stările afective (deci manifestări ale psihismului individual) în planul derulării lor în componenta energetică - eterică - a organismului. Demonstraţia experimentală a fost obţinută pe baza electrografiilor, care au arătat că, în cazul a două persoane aflate în raporturi de simpatie, strimerii efluviilor aurelor acestora se întrepătrund. În acelaşi timp, în cazul persoanelor aflate în raporturi de reciprocă antipatie, strimerii efluviilor celor două aure sînt despărţiţi de un şanţ cu o evidentă delimitare abruptă. În acest fel, "ciocnirea" celor două emisiuni energetice ale aurelor delimitează o zonă în care nu se găsesc întrepătrunderi efluvionare.

După o perioadă de vogă creată de această descoperire, amplificată în epocă şi de lucrările dr. Baraduc de la Paris, în laboratoarele căruia Narkewicz lucrează o perioadă de timp după 1900, descoperirea lui cade în uitare. De-abia în anul 1939, soţii Semion şi Valentina Kirlian, fără a avea cunoştinţă de lucrările lui Narkewicz (şi nici de cele ale cehului Barthelemy Navratil, care în 1889 publicase cercetările sale asupra procedurilor de obţinere a unor amprente electrografice, sau de cele ale lui J.Brown, care în anul 1888 publicase în "Philosophical Magazine" o lucrare pe aceeaşi temă - ambii lucrînd cu structuri inanimate), redescoperă fenomenul.

Procedura soţilor Kirlian, sub numele cărora fenomenul este şi în prezent cunoscut, este ţinută în secret pînă la 12 ianuarie 1973, dată la care este desconspirată de către americani, care luaseră cunoştinţă de ea pe căi "ocults" încă din 1952.

Despre electrografia Kirlian practic nu s-a cunoscut nimic în vestul continentului înainte de apariţia comunicărilor în presa de larg tiraj (Leonidov 1962; Ostrander şi Schröder 1970) şi înainte de publicarea schemelor tehnice şi detaliilor care au făcut înconjurul Americii, ca urmare a vizitării Europei estice de către oamenii de ştiinţă americani (Krippner şi Davidson 1972; Moss 1971;

Tiller 1972). Cu toate acestea, guvernul SUA poseda informaţii asupra fotografiei Kirlian cu cîţiva ani înainte ca publicul larg şi comunitatea ştiinţifică să fi cunoscut ceva.

La 19 septembrie 1959, Divizia de tehnologii externe a Comandamentului Forţelor Aeriene din Dayton, Ohio, a primit copia unui raport tehnic aparţinînd lui S.D.Kirlian şi soţiei sale, V.K.Kirlian, ce fusese publicat în 1958. La 29 ianuarie 1963, copii în limba engleză ale raportului Kirlian au fost trimise unui număr de 17 agenţii, printre care: Pentagon 2 copii; diferite servicii ale Statului Major al forţelor aeriene - 36 copii; CIA - 1, NASA - 1; U.S.Army - 3; U.S.Navy - 3; RAND Corp. - 1. Permisiunea de a publica aceste materiale nu a fost acordată de către Divizia de tehnologii externe decît după 12 ianuarie 1973, cu exact o lună înainte ca un articol similar celui al soţilor Kirlian să fie publicat în cartea lui Krippner şi Rubin, *Galaxies of Life*.

La 28 ianuarie 1971, Stanley Krippner, preşedintele Asociaţiei Americane pentru Cercetări Parapsihologice a făcut o vizită de lucru în URSS, la invitaţia Institutului de Psihologie al Academiei de Ştiinţe, pentru a se documenta asupra cercetărilor de telepatie, clarviziune, precogniţie şi psihokinezie ce se efectuează în URSS. Repetat şi în 1972, voiajul său a fost sponsorizat de către Fundaţia pentru Educaţie "Erikson" din Baton Rouge-Louisiana. Aceste vizite au avut drept consecinţă faptul că gazda sa din URSS, cunoscutul om de ştiinţă Edvard Naumov, a fost judecat şi condamnat de către Tribunalul din Moscova la doi ani deportare, aparent pentru încercările sale de popularizare a parapsihologiei, în realitate pentru acuzaţia că ar fi transmis americanilor secretele electrografiei Kirlian.

Problematica pe care procedura electrografiei Kirlian o aduce ca noutate faţă de descoperirea lui Narkewicz constă în punerea în evidenţă a unei alte proprietăţi a aurei - respectiv a corpului eteric -, şi anume a ceea ce a fost denumit "efectul fantoma frunzei": tăind limbul unei frunze lobate,pe amprenta electrografică a acesteia va fi reţinut conturul distinctiv iniţial al frunzei, aşa cum arăta el înainte de amputare.

RADIAŢIILE AUREI. Studiile efectuate asupra acestui fenomen, relevînd unele dintre particularităţile energetice ale or-

ganismelor vii, au arătat capacitatea emanaţiilor radiative ale aurei de a influenţa la distanţă alte organisme. Astfel, lucrările efectuate în cadrul Institutului de Neuropsihiatrie din Los Angeles al Universităţii Californiene de către prof. Thelma Moss sugerează că această acţiune la distanţă a organismului uman este recepţionată de plante. Amprenta electrografică a florilor de crizantemă ofilite, imprimată la cîteva zile de la recoltarea acestora, caracteristică pentru plantele muribunde, suferă o reală modificare după ce aceste flori au fost supuse influenţei benefice a cîmpului generat de mîinile unui subiect uman. Electrografiile obţinute după aplicarea unor atare proceduri arată, ca de altfel şi fotografiile obişnuite, revitalizarea florilor, care ajung să recapete parametrii unor plante proaspete.

ELECTRONOGRAFIA. Cercetări în aceeaşi direcţie au fost făcute în ţara noastră începînd cu anul 1975. Prin crearea unei tehnici electrografice originale, denumite "electronografie", am reuşit ca, împreună cu un grup de cercetători, să obţinem rezultate deosebit de interesante, care, în acest plan al discuţiei, pot fi sistematizate în trei direcţii:

- Spectrul de emisiune al corpului energetic (convenţional denumit aură, corp eteric, corp radiant), pus în evidenţă prin procedeul electronografic, emite într-un spectru energetic ce se disipează în benzi spectrale în diferitele zone ale organismului viu. Astfel, emisiunile din regiunea capului sînt plasate preponderent în zona albastru-violet a spectrului, în timp ce extremitatea codală a organismelor emite predominant în zona roşie a spectrului vizibil.

- Intensitatea emisiunilor aurei începe să scadă după ce survine moartea. În experienţe făcute pe şoareci de laborator, curba intensităţii acestei emisii se menţine cîteva minute în platou, după care începe să descrească liniar, pentru ca amprenta lăsată la cca 30 de minute după exitus să fie specifică unui corp fizic inanimat.

- Amprenta electronografică prezintă un aspect al stării informaţiilor biologice de tipul imaginilor holografice.

Astfel, în experienţa de tipul "fantoma frunzei", în care decupajul foliar este practicat sub forma unei ferestre în mijlocul frunzei (deci nu amputarea unui limb), pe amprenta electronografică

din golul acestei ferestre se distinge conturul general al frunzei, redus la dimensiunile micşorate care să-i permită înscrierea în golul ferestrei decupate.

Acest fenomen face să se deducă o altă caracteristică a structurii energetice a aurei ce însoţeşte corpul fizic, şi anume acela al organizării sale în felul stocajului holografic al informaţiilor pe care le vehiculează. Altfel spus, fiecare "secţiune" a acestei structuri conţine informaţia globală a întregului acestei structuri.

EFECTUL CITOPATIC ÎN OGLINDĂ. Investigaţii deosebite au fost făcute pentru elucidarea cuplajului la interfaţa dintre corpul fizic şi cel eteric în organismul omenesc. Conform concluziilor acestor cercetări, corpul eteric realizează o "reţea" în care este locată şi vehiculată sub raport energetic întreaga informaţie ce ghidează creşterea celulară, precum şi dezvoltarea structurii fizice a corpului. Această energie opercază pe baza unui scenariu concentrat şi împletit cu mecanismele genetice. Ca urmare, corpul fizic este conectat şi depinde de corpul (energetic) eteric, primul neputînd exista în afara celui din urmă. Disfuncţiile apărute în cîmpul de forţe al corpului eteric sînt urmate de afectarea maladivă a corpului fizic. Se poate astfel afirma că, în marea majoritate a cazurilor, boala debutează printr-un mecanism patogen ce afectează iniţial corpul eteric, fiind urmată secundar de manifestările disfuncţionale ale corpului fizic. Astfel, corpul eteric, ale cărui proprietăţi sînt datorate energiilor denumite în ultima vreme "subtile", poate servi nu numai ca un punct de plecare în diagnosticul medical, ci şi ca un domeniu de acţiune terapeutică, domeniu abordat predilect de medicinile tradiţionale extrem-orientale, cît şi de procedurile neconvenţionale de terapie prin transfer bioenergetic.

Din acest punct de vedere, al debutului iniţial în planul manifestărilor energetice al stărilor maladive, prin afectarea corpului eteric şi, secundar, a celui fizic, unul din cele mai serioase argumente este oferit de descoperirea "efectului citopatic în oglindă" de către acad. V.Kaznakeiev. Se ştie că agresiunea unor factori nocivi asupra celulelor vii, ca de exemplu a unor virusuri, este însoţită de producerea unor microleziuni celulare, fenomen cunoscut ca "efect citopatic". Se consideră că apariţia leziunilor cito-

patice nu se poate produce decît prin introducerea factorului agresional direct în celulă. Or, Kaznakeiev demonstrează că producerea efectului citopatic poate fi indusă printr-un mesaj informaţional pe o purtătoare energetică fără ca între celula emiţătoare şi cea receptoare să existe un contact direct. Acest tip de efect, denumit "citopatic în oglindă", acţionează numai în planul energetic al corpului eteric al organismului, demonstrînd primatul dereglărilor energetice din planul corpului eteric asupra leziunilor morfologice din planul corpului fizic.

ENERGIILE SUBTILE

CONCEPŢIILE EXTREM-ORIENTALE. Conform concepţiei medicale chineze, domeniul bioenergetic care animă structurile vii este cunoscut sub denumirea de energie "chi". Această energie este vehiculată pe anumite trasee, cunoscute drept "meridiane". În lungul meridianelor sînt plasate "punctele active de acupunctură". Prin intermediul meridianelor, punctele active de acupunctură intră în conexiune directă cu organele interne. Circulaţia acestei energii subtile este supusă unui orar circadian, în care orele de activitate maximă şi minimă a organelor interne sînt riguros respectate. Intervenind prin înţeparea acestor puncte, care sînt dispuse într-o hartă ce acoperă întregul organism, se poate acţiona asupra disfuncţiilor organelor afectate, reducînd corpul fizic la funcţionalitatea sa normală, prin intermediul, deci, al corpului eteric.

CONCEPŢIILE EUROPENE. Harta acestei reţele de canale energetice a fost identificată începînd din anul 1960, datorită lucrărilor profesorului coreean Kim-Bon-Han. Injectînd izotopul radioactiv al fosforului P^{32} în punctele activate, acesta a putut urmări printr-un procedeu autoradiografic traseul meridianelor şi punctelor de pe ele, determinînd diametrul tubular al sistemului ca avînd între 0,5 şi 1,5 microni. Ulterior, cercetătorul francez Pierre de Vernejoul, utilizînd Tehneţiu 99, determină viteza de circulaţie a acestei energii la valoarea de 5 cm pe minut.

Într-o amplă lucrare originală, prof. Björn E.W.Nordenström,

şeful Catedrei de radiologie de la Institutul Karolinska din Stockholm, dezvoltă în cadrul teoriei energiilor subtile cercetări experimentale proprii şi prezintă evidenţele teoretice ale unui sistem circulator adiţional faţă de cel cunoscut începînd de la Harwey[1] şi pînă azi. Denumit de Nordenström "circuit biologic electric închis"[2], acest sistem acţionează în fiziologia organismului în planul energetic al acestuia. Dereglările lui se repercutează mai ales în patologia neoformaţiilor. În acelaşi timp, însă, el furnizează şi o cale de intervenţie, în special în tratamentul bolilor canceroase.

CONEXIUNI ALE CORPULUI FIZIC CU CEL ETERIC.

Să menţionăm că modificările "corpului eteric" vizibile în forma aurei pot fi observate fie prin procedee electronografice de captare a imaginii pe un suport fotosensibil color, fie chiar cu ochiul liber, de către persoane obişnuite, fără un antrenament prealabil. În acest scop, încă din anul 1912, medicul englez Kilner a descoperit o procedură simplă de vizualizare a aurei, prin utilizarea unor ochelari coloraţi cu dicianină. Inducînd o sensibilitate a retinei pentru radiaţia ultravioletă, ochelarii dr. Kilner permit ca, prin vizualizarea aurei pacienţilor, să poată fi depistate simptomele prodromale ale bolilor, premergătoare, în planul manifestărilor de la nivelul corpului eteric, debutului clinic al bolii sesizabile la nivelul corpului fizic.

Într-un mod similar, aceleaşi disfuncţii organice sînt precedate de modificarea bioluminiscenţei punctelor acupuncturale activate, modificare ce poate fi pusă în evidenţă prin procedeele electronografice.

Să notăm că, în concepţia indiană, circulaţia energiilor subtile se desfăşoară în organismul omenesc în cadrul unui sistem de canale guvernat de şapte centri vitali, denumiţi "chakre". Între chakre, plexurile nervoase, sistemele fiziologice şi, separat, cel endocrin, aşa cum sînt acestea determinate de concepţia medicală europeană, se pot stabili următoarele corespondenţe*:

1 William Harwey (1578-1657) - medic englez, fondatorul fiziologiei moderne. A descoperit, în anul 1619, circulaţia sanguină.

2. După Richard Gerber, M.D. *Vibrational medicine*, Ed. Bear and Co", Santa Fe, New Mexico, 1988.

CHAKRA	PLEX NERVOS	SISTEM FIZIOLOGIC	SISTEM ENDOCRIN
Coccigiană	sacral-coccigian	reproductiv	gonade
sacrală	sacral	genito-urinar	celule Leydig
solară	solar	digestiv	adrenergic
cardiacă	cardiac	circulator	timus
tiroidiană	gangl.cervical	respirator	tiroidian
frontală	hipotalamo-pituitar	sist.nervos autonom	pituitar
pineală	cortex cerebral-pineal	SNC Control central	pineal

CORPUL ETERIC

Chakrele apar ca fiind centri ai corpului eteric, corespondenți ai altor centri energetici cu parametri calitativ superiori, situați în corpul astral al organismului. Conform aceleiași concepții yoghine, chakrele corespund unor porți prin care energia înalt vibratorie tranzitată prin ele este direcționată spre ieșirea acestui sistem la interfața cu structurile corpului fizic, regăsindu-se în sistemele glandular-hormonale.

Avîndu-și originea primară în corpul eteric, chakrele sînt funcțional conectate între ele și, odată cu aceasta, și cu structurile tisulare ale corpului fizic. Legătura la acest nivel se realizează prin intermediul unei rețele canaliculare fine, ce vehiculează energiile subtile, cunoscută sub denumirea de "nadis". Este luată în discuție existența a cca 72.000 de canale nadis, a căror topografie se împletește cu cea a sistemului nervos. Disfuncționalitățile înregistrate la nivelul chakrelor și nadisurilor sînt, ca urmare a acestei structurări, asociate cu disfuncțiile sistemului nervos, atît în planul lor cantitativ, cît și în cel calitativ de manifestare fiziopatologică. Conform investigațiilor efectuate de către Hiroshi Motoiama, alterațiile sistemului chakra nadis se repercutează și în planul potențialelor electrostatice ale organismului, fapt ce permite atît vizualizarea cît și cuantificarea lor prin procedeele electrografice.

Studiile efectuate de către dr. Valeria Hunt de la Universitatea Californiană din Los Angeles au demonstrat că, față de frecvența normală a undelor EEG, situată între 0-100 cicli/sec. (majoritatea

informaţiilor baleind banda 0-30 cicli/sec.), a electromiogramei în jurul a 225 cicli/sec., iar EKG în jurul a 250 cicli/sec., aceeaşi frecvenţă colectată la nivelul chakrelor se situează între valorile de 100 şi 1600 cicli/sec.

S-a demonstrat în aceste studii că modificările coloristice ale spectrului aurei sînt strîns corelate cu modificările frecvenţei ciclurilor înregistrate la nivelul chakrelor. Un amănunt nu lipsit de importanţă îl formează constatarea că aceste frecvenţe reprezintă subarmonici ale frecvenţelor spectrului coloristic al emisiunilor aurei.

CORPUL ASTRAL

Aşa cum este descris de către literatura ezoterică, corpul astral este constituit dintr-o "materie astrală", considerată a fi o substanţă subtilă, caracterizată de o energie vibratorie foarte înaltă, mult superioară celei a corpului eteric. Într-o astfel de structurare, peste primii doi constituenţi, amintiţi pînă acum ai organismului şi anume corpul fizic şi cel eteric, se suprapune corpul astral, care ocupă în timpul vieţii acelaşi spaţiu. Aceste elemente constitutive realizează o construcţie de tipul coexistenţei nondistructive. Un model care ar putea să ne sugereze o analogie ne este oferit de un circuit telefonic prin care sînt transmise simultan, fără a se interfera, două mesaje pe două purtătoare de frecvenţe diferite.

Similar corpului eteric, corpul astral posedă un număr de şapte chakre, corespondente celor dintîi. Ca şi chakrele corpului eteric, cele ale corpului astral joacă rolul unor transformatori de energie care, captînd energia cosmică vehiculată la acest nivel, o canalizează către corpul eteric şi, prin intermediul acestuia, spre corpul fizic. Se realizează astfel un circuit de transport al energiilor subtile care animă structura întregului organism biologic, corpul fizic recepţînd aceste energii din corpul eteric via sistem nervos şi endocrin. Atunci cînd corpul astral este supus unor presiuni emoţionale, conexiunile chakrelor astrale furnizează emisiunea energiei subtile într-o formă alterată, care induce tulburări ale stării de sănătate. Din acest punct de vedere, activitatea hormonală a majorităţii glandelor endocrine este dependentă de activitatea energizantă a chakrelor asociate lor.

Spre deosebire însă de corpul eteric, prin care se susţine energizarea corpului fizic, corpul astral se bucură de o funcţionalitate superioară, aceea de vector al conştiinţei. El poate exista separat şi în afara corpului fizic, dar conectat la acesta printr-un cordon de tip "ombilical". Acest cordon a putut fi fotografiat, demonstrîndu-se faptul că, după moartea corpului fizic, legătura prin "cordonul ombilical" dintre acesta şi corpul astral se rupe.

Mobilitatea de care se bucură corpul astral îi permite să părăsească sediul oferit de corpul fizic, atît în timpul somnului cît şi în diverse alte situaţii. Această proprietate a corpului astral joacă un deosebit rol în explicarea fenomenelor care se petrec la limita vieţii. Relatările persoanelor care au trăit o astfel de experienţă converg toate către descrierea senzaţiei de plutire în jurul corpului fizic, concomitent cu cea de autoscopie. Deşi corpul fizic se găseşte din punct de vedere clinic într-o completă stare de inconştienţă, pacienţii sînt capabili, după reducerea lor în stare normală de conştienţă, să relateze cu lux de amănunte întregul tablou şi desfăşurarea secvenţială a scenelor petrecute pe întregul parcurs al letargiei lor. Toate aceste fenomene nu pot fi explicate numai prin motivaţiile medicale cunoscute de fiziopatologia clasică a hipoxiilor cerebrale şi mai ales a stărilor precomatoase şi comatoase, aduse deseori ca argumente. Din acest punct de vedere, explicarea parapsihologică a mecanismelor ce se derulează în aceste situaţii, cu toată precaritatea terminologiilor şi conceptelor vehiculate, vine să umple un gol pe care cercetarea experimentală este datoare să-l acopere.

După cum s-a arătat, păstrarea legăturii între corpul astral şi cel fizic se realizează printr-un cordon de tip ombilical, pe care literatura ezoterică îl menţionează sub denumirea de "cordon de argint", cordon care se rupe odată cu moartea corpului fizic. Se consideră că, în timpul somnului, corpul astral părăseşte locaţia sa - corpul fizic - "navigînd" în mediul din care îşi trage numele, cel astral, unde intră în contact cu elementele şi entităţile ce populează acest spaţiu. O parte a acestor contacte se regăseşte în episoadele şi fenomenele onirice. Întrucît, însă, la deşteptare, majoritatea oamenilor nu-şi amintesc cele petrecute în timpul somnului, le este dificil să concluda asupra experienţelor astrale petrecute. În majoritatea cazurilor, aceste experienţe apar sub forma re-

memorării viselor, stare de fapt puțin înțeleasă din filmul desfășurărilor acestor episoade. Să amintim aici că aceste trăiri sînt deseori legate de o alterare a percepției spațio-temporalității, așa cum o trăim în mod obișnuit, iar conexiunea dintre trecut, prezent și viitor suferă o amalgamare. În mecanismele tulburării spațio-temporalității sînt incluse procesele precognițiilor, relevate ca un caz particular sub forma viselor premonitorii.

Situațiile în care proiecția corpului astral este intens trăită și în care ejecția acestuia este brutală sînt legate de episoadele ce traumatizează puternic corpul fizic, cum ar fi accidentele, intervențiile chirurgicale delabrante etc. În aceste cazuri care duc la instalarea unor stări de trăire la limita vieții, disociația dintre corpul fizic și cel astral se manifestă mai ales sub forma unor reflexe de protecție a conștientului și conștiinței față de agresiunea fizică în stabilirea drumului de urmat la bifurcația dintre calea de trecere peste pragul morții și cea a reîntoarcerii la viață.

Pe de altă parte, trăirea unor astfel de experiențe determină, la unele persoane, facilitarea capacității de a-și autoinduce stările de extracorporalitate în proiecție astrală. În diferitele lor ipostaze, aceste stări constau în ejecția corpului astral și plasarea sa începînd din preajma propriului organism și pînă la deplasarea sa la mari distanțe geografice.

INVESTIGAȚII EXPERIMENTALE ALE STĂRII DE EXTRACORPORALITATE

Este foarte normal ca, în aceste condiții, trăirile experiențelor de extracorporalitate să fie investigate într-o cercetare care caută să explice fenomenul ca atare. Aceste încercări, efectuate pe parcursul deceniilor, împotriva unor servituți determinate de evidentul exotism al problematicii în sine, au putut totuși descoperi cîteva metodologii apte să ateste realitatea fenomenului, în maniera în care sîntem obișnuiți a înțelege și interpreta fenomenul științific.

Un ciclu de interesante experiențe asupra acestui subiect a efectuat dr. Robert Morris în cadrul Institutului Psychical Research Foundation din Durham, Carolina de Nord - SUA. Acesta a beneficiat în investigațiile sale de aportul unui subiect, Keith Ha-

rary, care avea capacitatea de a-şi induce starea de proiecţie astrală. Testele au plecat de la constatarea că pisicuţa de casă a lui Harary, în mod obişnuit foarte jucăuşă şi hoinară, devenea brusc foarte liniştită, aşezîndu-se într-o anumită postură atunci cînd starea de extracorporalitate se instala în cazul lui Harary. Utilizînd o metodologie de cuantificare a mişcărilor animalului, dr. Morris l-a utilizat ca biodetector, cu ajutorul unei instalaţii de filmare a mişcărilor sale. Analiza imaginilor filmate a arătat coincidenţa dintre dinamica mişcărilor animalului şi intrarea în starea de extracorporalitate a lui Harary. Deşi experienţele au fost făcute în cadrul a patru sesiuni, pentru a se putea determina reproductibilitatea lor, opiniile exprimate au pus sub semnul criticii modelul experimental utilizat de către autor.

Alte experienţe efectuate în aceeaşi direcţie au încercat fotografierea, măsurarea sau cîntărirea corpului astral. Primele tentative sînt consemnate în anul 1897, în periodicul "Annales des Sc. Psichologique". S-a reuşit fotografierea "cordonului de argint", de tipul celui ombilical, care leagă corpul astral de corpul fizic, în momentul ejectării corpului astral din organismul unui muribund.

Să menţionăm pe de altă parte că, în timpul şedinţelor de psihokinezie, cunoscuta practiciană sovietică Nina Kulaghina scade în greutate cu aproximativ 1 kg.

Să notăm şi experienţele făcute în anul 1908 de către dr. Durville, dar mai ales cele alc dr. Duncan Mac Dougall, care au suscitat o mare controversă în lumea oamenilor de ştiinţă şi a marelui public.

Dr. Dougall, efectuînd cîntărirea pacienţilor muribunzi - cu mijloacele puse la dispoziţia sa de tehnica deceniului respectiv - consideră că în momentul exitusului greutatea muribundului scade brusc cu o valoare între 15 şi 30 gr., scădere care nu poate fi pusă nici pe seama deshidratării şi nici pe cea a greutăţii volumului de aer rezidual pulmonar al ultimei expiraţii, toate acestea fiind scăzute din calcul.

Cea mai sofisticată experienţă în acest domeniu a fost însă realizată la Standford Research Institute de către doi cunoscuţi şi apreciaţi fizicieni, Puthoff şi Targ, ale căror contribuţii, printre altele în domeniul telepatiei, sînt fundamentale pentru cunoaşterea fenomenelor psi. Ei îşi publică în 1974 experienţele, care au avut

drept protagonist un cunoscut subiect dotat cu facultăţi psi. Ingo Swann. Puthoff şi Targ l-au supus pe Ingo Swann unor sofisticate determinări magnetometrice. Experienţele s-au desfăşurat într-o incintă izolată antimagnetic şi cu aparatura aflată la un potenţial de bază stabil. Pe parcursul perioadei de timp în care Ingo Swann a început experimentarea proiecţiei sale astrale, spotul magnetometrului a înregistrat dublarea frecvenţei pe durata unui interval de timp de aproximativ 30 de secunde. În plus, Swann a putut descrie ulterior desenele executate pe foîii de aluminiu plasate în incinta unde se găsea magnetometrul, desene despre care nu avusese nici un fel de cunoştinţă anterioară şi pe care le-a putut observa numai în condiţiile unui voiaj astral.

Suita acestor experienţe, ca şi fenomenele adiacente înregistrate, denotă faptul că proiecţia astrală este un fenomen real ce trebuie supus în continuare investigaţiei ştiinţifice. Se poate concluziona că ea este însoţită de perturbaţii electromagnetice, măsurabile cu aparatura existentă în prezent.

MODELE ALE MATERIEI ETERICE ŞI ASTRALE

Deşi pînă în prezent nici un capitol al teoriei electromagnetismului nu a fost consacrat fenomenelor legate de corpul eteric şi astral, încercările unor cercetători de a modela matematic aceste fenomene nu sînt lipsite de interes, atît teoretic cît şi practic.

Deschizător de drumuri în această direcţie este prof. William Tiller, şeful Departamentului de Ştiinţa Materialelor al Universităţii Standford din SUA. Cercetările acestuia efectuate în ultimul deceniu au fost îndreptate în direcţia explicării fenomenelor unice legate de energiile subtile, pe baza cunoştinţelor actuale acceptate de teoriile în vigoare.

MODELUL TILLER-EINSTEIN

Modelul matematic propus, cunoscut sub denumirea de model Tiller- Einstein, se bazează pe conceptele teoriei einsteiniene a relativităţii care, în mod natural - deşi aparent paradoxal - nu contrazic fenomenele psi. Să notăm aici că, din 1949, cunoscutul matematician Godel demonstrase că soluţiile ecuaţiilor einsteiniene corespund unui model conţinînd liniile unui univers temporal închis, model care explică o parte a fenomenologiei parapsihologice, printre care retro şi precogniţia.

În acest sens, prof. Tiller pleacă de la transformarea Einstein-Lorenz, ce descrie modul în care viteza alterează timpul, lungimea, lăţimea şi masa unui sistem fizic. O consecinţă directă a acestui fapt este aceea că o particulă fizică avînd masă nu poate fi accelerată pînă la viteza luminii, întrucît la această viteză masa ei ar

deveni infinită. Acest fapt a condus pe unii fizicieni la concluzia că viteza maximă în universul nostru fizic este egală cu viteza luminii, limită ce nu poate fi depăşită. Dacă în ecuaţia transformării Einstein-Lorenz se introduce o valoare mai mare decît viteza luminii, se extrage rădăcina pătrată dintr-un număr negativ, ceea ce aparţine domeniului "numerelor imaginare". Aceste numere contribuie la dezvoltarea unor ecuaţii capabile să descrie matematic interacţiuni de tipul energiilor subtile din sistemele vii.

Modelul matematic propus de prof. W. Tiller pleacă de la premisa existenţei valorii √-1. Odată ce viteza tinde către infinit, energia, şi implicit masa unei particule tind spre infinit, viteza c a luminii impunînd o barieră notată prin +. În acest spaţiu, de la 0 la +, se desfăşoară fenomenele spaţio-temporale (cu semn matematic pozitiv) ce descriu universul fizic pe care îl cunoaştem prin simţurile noastre, care ne permit "să-l pipăim" şi în care se produc fenomenele desfăşurate numai la viteze subluminice. Privind acum ca într-o oglindă curba vitezei din spaţio-temporalitatea pozitivă fizică, constatăm că, depăşind viteza luminii, pătrundem într-un domeniu spaţio-temporal negativ. Acest univers în care operează particule cu viteze supraluminice, denumite de unii fizicieni - printre care şi Feinberg - "tahioni", formează "universul eteric" al spaţio-temporalităţii negative. În acest univers, particulele avînd o masă negativă vor manifesta proprietăţi negentropice. Cunoscînd faptul că prin termenul de "entropie" este desemnat gradul de dezordine al unui sistem, creşterea entropiei duce implicit la creşterea dezordinii. Spre deosebire însă de sistemele fizice în care cu trecerea timpului, creşte entropia şi, deci, dezordinea sistemului, în sistemele biologice vii există o tendinţă inversă, de scădere a entropiei şi creşterea negentropiei, a gradului de organizare, în defavoarea entropiei, a dezordinii.

În aceste condiţii, corpul eteric al structurilor biologice vii constituie un "pattern" de autoorganizare energetică într-un sistem de tip holografic, ce demonstrează evidente proprietăţi negentropice. Prezumţiile emise de către prof. Tiller privind primordialitatea proprietăţilor magnetice ale fenomenelor desfăşurate în universul spaţio-temporalităţii negative eterice capătă noi valenţe şi confirmări.

CONFIRMĂRI EXPERIMENTALE ALE MODELULUI TILLER-EINSTEIN

Investigaţiile făcute de către Bernard Grad vin să confirme supoziţiile lui Tiller. Astfel, Grad constată experimental că activitatea biocîmpului uman asupra ratei de creştere a plantelor este similară cu acţiunea asupra acestora a cîmpurilor magnetice.

În aceeaşi ordine de idei, studiile dr. Justa Smith arată că, într-un mod similar, acţiunea biocîmpului uman duce la accelerarea cineticii activităţii unor enzime (tripsina), într-o modalitate identică mecanismului de acţiune a cîmpurilor de înaltă intensitate.

Este interesant de remarcat faptul că cercetările efectuate de către dr. John Zimmerman de la Medicine School of Colorado University au demonstrat nivelul crescut de cîteva ori al emisiunii cîmpului magnetic al mîinilor vindecătorilor faţă de cîmpul magnetic obişnuit al organismului.

Din experienţele dr. Justa Smith, care a comparat similitudinea efectelor obţinute prin intervenţia biocîmpului uman cu cel al unui cîmp magnetic de mare intensitate de 13.000 de gauşi (de 26.000 de ori mai mare decît cîmpul magnetic terestru), rezultă totuşi marea diferenţă cantitativă dintre energiile implicate, fapt ce aduce după sine şi supoziţia implicită a existenţei unor diferenţe calitative între sursele magnetice fizice şi cele biologice.

UNELE SPECULAŢII TEORETICE

Conform opiniilor prof. Tiller, domeniul spaţio-temporalităţii negative eterice este legat de lumea fizică prin intermediul unor particule denumite "deltroni", care realizează cuplajul energetic între cele două domenii. Existenţa deltronilor se impune prin faptul că în absenţa lor nu se poate realiza un cuplaj rezonant vibraţional între energiile fizice şi cele eterice. Lucrările sale teoretizează, pe de altă parte, faptul că domeniul energiilor astrale implică viteze superluminice, de 10^{10} pînă la 10^{20} ori superioare celei a luminii.

Modelul teoretic Tiller-Einstein este deosebit de relevant în interpretarea manifestărilor materiei eterice şi astrale. Domeniul as-

tral beneficiază de proprietăţi unice, printre care trebuie subliniată autonomia, confundabilă cu viaţă proprie, a încărcăturii emoţionale sau astrale a gîndurilor. La nivelul energetic astral, gîndurile conştientului sau inconştientului coexistă sub forma unor cîmpuri de energii specifice, de forme, culori şi caracteristici unice. Unele gînduri, în particular cele avînd o încărcătură emoţională puternică, pot căpăta o identitate separată faţă de cel care le-a generat. Alte gînduri pot fi încărcate de o subtilă "substanţialitate" energetică, existînd sub o formă inconştientă, în cadrul cîmpurilor energetice ale celui care le-a creat şi le poartă. În aceasta rezidă caracteristicile benefice ale "gîndului bun" atît pentru purtătorul lui, cît şi pentru cei din jurul său sau al persoanei căreia îi este adresat. După cum tot în acest plan se manifestă acţiunea malefică a "gîndului rău", atît asupra purtătorului, cît şi asupra celor din jurul său.

Aceste gînduri pot fi deseori receptate de către clarvoianţi, persoane sensibile la fenomenele intens energetice din acest plan al vieţii. Spaţiul conştientului nostru poate influenţa cîmpurile de energii subtile implicate în propria noastră structură omenească, cu majore implicaţii în psihologie, medicină, stări la limita vieţii şi dincolo de aceasta, în domeniul parapsihologicului, dar mai cu seamă în teribilul univers al vieţii de după pragul morţii.

FENOMENE PARAPSIHOLOGICE ARGUMENTÎND VIAŢA DUPĂ PRAGUL MORŢII

FENOMENUL "DROP IN".

Unul dintre fenomenele de tip spiritualist care pledează pentru susţinerea ideii de supravieţuire după pragul morţii a structurii conştiente a eului nostru îl reprezintă fenomenul "drop in" (cădere în). Acesta se manifestă în timpul şedinţelor spiritiste şi constă în prezentarea unei entităţi total necunoscute pentru participanţi, care furnizează informaţii complet neştiute de către cei de faţă, dar care se dovedesc a fi foarte exacte atunci cînd sînt supuse unor riguroase verificări.

Un aspect al fenomenului îl constituie faptul esenţial că un personaj necunoscut poate reapărea în cursul mai multor şedinţe consecutive, persoanele participante fiind de fiecare dată altele şi necunoscînd, de regulă, de la precedenţii participanţi natura informaţiilor furnizate.

Experienţele în această direcţie au fost numeroase, mare parte dintre ele fiind publicate mai ales în Anglia, în Analele Societăţii Engleze de Cercetări Parapsihologice.

Cazul Aileen Garrett. Aceasta şi-a confesat abilităţile în cartea sa *Many Voices*. În stările ei de transă, Aileen Garrett era "condusă" de două entităţi care vorbeau prin vocea ei, modulîndu-i însă timbrul după timbrul propriu. Numele lor declarat: Abdul Latif şi Uvani. Aileen Garrett a fost supusă unor examene medicale şi psihiatrice de către Adolf Meyer, binecunoscută personalitate a psihiatriei. În acelaşi timp, ea a fost investigată în timpul stărilor de transă de către un alt cunoscut cercetător, Hereward Carrington, care a

monitorizat, cu ajutorul aparaturii anilor '70, starea ei fiziologică. Înregistrînd parametrii săi fiziologici în stare de transă, acesta a constatat că ei difereau de cei constatați în stare "normală", observînd totodată că valorile lor erau diferite atunci cînd era "ghidată" de Uvani, față de cele măsurate cînd "ghidul" ei era Abdul Latif (Garrett a murit în 1971).

Într-una din experiențele pe care Garrett le efectua sub control într-un laborator din Anglia, la întîlnire s-a prezentat Uvani. În cursul ședinței însă, dintr-o dată, vocea lui Uvani s-a schimbat. Noua voce s-a prezentat ca fiind locotenentul aviator H.Carmical Irwin, comandantul unui dirijabil care căzuse cu două zile mai înainte în Franța. Vocea lui Irwin a dat toate amănuntele accidentului petrecut mai înainte și despre care nimeni nu știa nimic. Transcrierea relatării lui Irwin a fost înaintată ministrului aerului, Sir John Simon, care a dispus verificarea datelor. Întreaga comunicare corespundea întocmai celor petrecute.

Un alt medium celebru a fost Arthur Ford, care a fost supus investigației științifice timp de peste 40 de ani. În ultima perioadă, în anii '60, el a fost investigat utilizîndu-se aparatura folosită în antrenamentul cosmonauților. Participant la cel de-al doilea război mondial, Ford a devenit celebru prin listele cu numele soldaților căzuți pe front pe care le dicta în stare de transă. "Ghidul" său, numit "Fletcher", îi furniza informații extrem de exacte. Fletcher a dat detalii deosebite despre sine, inclusiv despre unitatea militară în care a luptat în timpul primului război mondial, menționînd și fapte concrete legate de moartea sa pe front, fapte verificate și confirmate.

Un alt episod cu participarea lui Ford a implicat pe un cunoscut universitar, Harry Houdini. Acesta convenise cu soția sa, Beatrice, ca, în cazul morții sale, să-i comunice un mesaj de "dincolo", prin intermediul unui medium și într-un cod secret, pe care numai ei doi îl cunoșteau. Houdini a murit în 1926. În anul 1928, în cadrul unor ședințe, Arthur Ford a comunicat în transă o serie de mesaje provenind de la Houdini pentru soția sa Beatrice, transmise de către ghidul Fletcher în codul convenit între soții Houdini. Mesajele, stenografiate, au făcut parte din procesele- verbale încheiate la ședințe de către participanți, printre care și un redactor al reputatei reviste științifică "Scientific American".

A rămas consemnat de asemenea un alt episod deosebit de în-

teresant, în care a fost implicat Ford în anul 1967, într-o emisiune a televiziunii canadiene, la care participa episcopul Pike, dornic să afle un mesaj de la fiul său decedat. Ulterior, episcopul îl întîlneşte pe Ford în particular. La una dintre aceste şedinţe - povesteşte episcopul în lucrarea sa *De cealaltă parte* - Ford transmite o comunicare din partea lui Fletcher, comunicare greu de înţeles: "Ascultă, îl vei întîlni curînd pe George Livermore, iar Caroline se va duce curînd". Şi într-adevăr, Pike îl întîlneşte după slujba de Crăciun pe acest George Livermore, cu care poartă o conversaţie. Şase săptămîni mai tîrziu, află despre moartea soţiei acestuia, pe care o chema Caroline.

Se ştie despre englezoaica Rosemary Brown, cunoscut medium, personaj lipsit de cultură, că, fiind în transă mediumistică, avea capacitatea de a scrie bucăţi muzicale. Caracteristica acestor piese este dată de faptul că ele sînt scrise în stilul particular al unor mari compozitori ca Liszt, Chopin, Schubert, Beethoven, Bach, Mozart, Berlioz, Debussy. Întreaga sa "operă" consemnează peste 600 de astfel de piese, ale căror caracteristici de autenticitate au fost recunoscute de muzicologi şi experţi. Casa de discuri "Philips" a scos un disc cuprinzînd reunirea unor bucăţi în stilul a şapte dintre aceşti mari compozitori (30 cm, nr. 6500 093).

În anul 1981, sub impulsul animatorului Antonio Rosapina, a fost organizată în Italia o expoziţie urmată de licitaţie, la care sau vîndut tablourile executate în stare de transă de către mediumul brazilian Luis Antonio Gasparetto, pictate în cursul turneului său efectuat în Italia.

Un episod deosebit de interesant ne este relatat de Boccaccio în cartea sa *Viata lui Dante*. La moartea autorului *Divinei Comedii*, cei doi fii ai acestuia, Jacques şi Pierre, au căutat cîteva luni prin manuscrisele tatălui lor ultimele 13 cînturi ale lucrării, fără a le putea găsi. Ei şi-au făcut planul, poeţi fiind la rîndul lor, să termine opera părintelui lor. Iată însă că, la un moment dat, Jacques îl visează pe Dante, care îi spune să nu mai caute inutil printre manuscrise, deoarece cele 13 cînturi se află ascunse într-o nişă din camera în care murise şi în care locuise în ultima parte a vieţii sale. Jacques se scoală imediat, îl caută pe Piero Giardino, discipolul tatălui său, şi împreună găsesc nişa din zidul camerei, la locul indicat de Dante în visul lui Jacques.

Profesorul de fizică Ernest Senkowski a publicat în nr. 3/1982 al revistei "Grenzgebiete der Wissenschaft", editată la Innsbruck de către prof. Andreas Resch de la Universitatea Latran, un important studiu dedicat transcomunicărilor în partieular cu persoanc decedate, luînd în considerare sistemele acustice denumite "etero-electro-magnetice". Făcînd un istoric al problemei şi trecînd în revistă ultimele achiziţii, autorul notează că sistemul "SPIRICOM" pentru transmisia sunetelor şi "VIDICOM" pentru transmisia imaginilor au fost realizate ca urmare a unor comunicări stabilite cu entităţi "de dincolo". În cursul unei conferinţe de presă ţinute la Washington la 6 aprilie 1982, inginerul C.W.Meek a făcut în acest sens o comunicare ce poate fi rezumată în trei puncte:

- este pentru prima oară în istoria umanităţii cînd sînt publicate rezultatele unei colaborări tehnico-ştiinţifice între un pămîntean viu şi entităţi spirituale;
- au putut fi stabilite raporturi de comunicare într-o perioadă de patru luni în cursul anului 1982, graţie sistemului "SPIRICOM", cu un savant american decedat datorită unei crize cardiace în anul 1962;
- există probe că sufletul, memoria şi personalitatea supravieţuiesc corpului fizic.

XENOGLOSIA

Termenul de xenoglosie a fost introdus în parapsihologie în anul 1905 de către cunoscutul psihiatru prof. Charles Richet, definind fenomenul prin care o entitate apelată spiritualist se adresează celor prezenţi într-o limbă necunoscută lor. Termenul provine din grecescul xenos = străin şi glossia = vorbire.

Un caz deosebit de xenoglosie a fost studiat în anul 1974 de către dr. J. Stevenson, profesor de psihiatrie la Universitatea Virginia. Acesta a prezentat cazul unui american care, în stare de hipnoză, conversa într-o suedeză veche din secolul XVII. În acest caz, răspunsurile la întrebările puse aveau o structură gramaticală corespunzătoare suedezei, dar vocabularul utilizat conţinea cuvinte arhaice, de mult ieşite din circulaţie.

În aceeaşi ordine de idei, suscită interes cazurile de xenografie. Unul dintre acestea este cel studiat de către prof. Hans Bender şi

publicat în anul 1972. Este vorba de cel al englezoaicei Rosemary Brown, despre care am amintit mai înainte. Personaj beneficiind de o foarte sumară cultură şi care - fapt ce trebuie subliniat - nu ştia să cînte la pian, ea poseda în stare de transă calitatea de a scrie partituri muzicale într-un stil foarte apropiat de cel al lui Liszt, ca şi pagini în stilul lui Chopin şi Beethoven.

Un alt caz de xenografie este relatat de către M. Dumas, referitor la franţuzoaica M. Bricot. În experienţele efectuate, aceasta aflîndu-se în transă, scria în mod automat coloane cu caracterele scrisului chinezesc. Textul scris a fost dat spre traducere la trei traducători diferiţi, care toţi au oferit o versiune aproape identică. Textul reprezenta un mesaj de consolare venit din partea fiului mort al unei persoane din asistenţa şedinţei, în timpul căreia mediumul preluase mesajul transcris cu caractere chineze.

Explicaţiile teoretice ale fenomenelor de xenoglosie şi xenografie au suscitat interesul multor cercetători. În acest sens, din suita de opt ipoteze posibile a explica fenomenele de xenoglosie şi xenografie, şi anume: criptestezia[1], telepatia, telestezia[2], exteriorizarea personalităţii subconştiente a experimentatorului, memoria ancestrală, rezervorul cosmic de amintiri individuale, raporturile cu Absolutul şi, în final, comunicarea cu entităţi spirituale, se consideră că ultima ipoteză este singura capabilă să explice fenomenele în discuţie.

"DÉJA VU"

Există o multitudine de semnalări ale unui curios fenomen cunoscut în literatura franceză parapsihologică sub denumirea "déja vu" şi în cea de limbă engleză ca "seen before" (deja văzut). El constă în recunoaşterea unor detalii extrem de subtile sau de ansamblu ale unor localităţi, locuri sau zone care sînt vizitate pentru prima oară de protagonişti. Aceştia le recunosc ca şi cînd ar mai fi

1 Criptestezie: sensibilitate ascunsă, acea facultate normal infraconştientă a unor indivizi sensibili de a descifra aspectele ascunse nu numai în inconştientul altui individ, ci de a descifra lucruri şi obiecte independent de spaţiu şi timp, de a citi gîndurile sau a citi scrisori închise în plicuri opace şi pecetluite.

2 Telestezia: perceperea, dincolo de limita spaţială a acţiunii simţurilor, a unor senzaţii, emoţii sau imagini mentale.

fost pe àcolo, uneori pînă la consemnarea unor mici amănunte, reușind chiar să descrie peisajul drumului ce urmează a fi parcurs. A apărut o întreagă literatură tratînd acest subiect care, în particular furnizează argumentația pe care se bazează teoretizarea "reîncarnării". (Legat de acest fapt, să consemnăm că în psihiatrie este descris simptomul numit "regresie în timp" a pacientului, acesta pretinzînd că a trăit în alte vieți sub diverse înfățișări.)

În scrierile dedicate acestui subiect se citează, de exemplu, cazul Joan Grant, englezoaică născută în 1906 și care, copil fiind, își amintea evenimente dintr-o viață anterioară. Examenul său psihiatric nu a putut decela modificări ale normalității. În anul 1937, ea scrie romanul *Winged Pharaon*, care aparent narcază viața Sckeetei, fiica unui faraon egiptean, dar, de fapt, povestirea era autobiografică, prezentînd viața pe care autoarea pretinde a o fi trăit ea însăși, personajul descris în roman fiind chiar ea. Într-o lucrare literară ulterioară scrisă în colaborare cu soțul său, psihiatrul dr. Denis Kelsey, adept și el al teorici reîncarnării, autoarea își bazează narațiunea pe explicitarea faptului că ea reproduce impresiile din viața pretins anterior trăită. Această activitate i-a sugerat dr. Kelsey utilizarea ca metodă terapeutică a "regresiei în timp sub stare de hipnoză" pentru tratamentul pacienților săi psihiatrici.

O întreagă literatură a fost scrisă pe tema reîncarnării. Este de notat însă faptul că cele trei mari religii monoteiste, mozaismul, creștinismul și mahomedanismul, deși socotesc ca o dogmă existența vieții după moarte, nu acceptă conceptul reîncarnării. Diferența fundamentală de natură filozofică între religiile monoteiste și credința în reîncarnare ține de fapt de considerarea unei temporalități liniare în primul caz, spre deosebire de cea a unei temporalități ciclice în cazul celei din urmă.

Privind lucrurile din acest punct de vedere, este de remarcat că atît fenomenul "déja vu", cît și cvasitotalitatea fenomenologiei pe care partizanii concepției reîncarnării o prezintă în susținerea acesteia, primesc o pertinentă explicare prin prisma existenței fenomenului proiecției astrale și, legat de acesta, a retrocogniției. Însăși practica medicală psihiatrică a inducerii prin hipnoterapie a "regresiei în timp" dovedește virtuala posibilitate a explicării acestui tip de fenomene.

EXPERIENȚE LA LIMITA VIEȚII

În paralel cu dogmele religioase, credința în supraviețuire a început să fie susținută și prin argumentele unor discipline cărora nu le poate fi refuzat statutul de a fi științifice, în accepțiunea modernă a noțiunii.

Acest lucru s-a petrecut odată cu dezvoltarea cercetărilor tanatologice, în special datorită cercetătorilor de talia lui E. Osty sau Kubler Ross, ale căror investigații au avut un mare impact și în masa populației obișnuite. Contribuții la lărgirea interesului pentru o asemenea problematică și la fundamentarea acestei discipline au adus o mai largă arie de participanți. Galeria lor, începînd poate cu scrierile dr. Axel Munthe, care, transfigurînd experiențele sale medicale petrecute la căpătîiul muribunzilor, a redat în răscolitoare pagini dramele consumate la limita vieții, îl include pe dr. Raymond Moody și investigațiile sale de tanatogeneză. Lucrarea sa devenită celebră, *Life after life*, nu numai că a făcut înconjurul lumii, dar a inaugurat o nouă etapă în înțelegerea celor mai mari enigme ale biologiei: viața și moartea. Ea nu numai că a deschis orizontul înțelegerii pentru mari mase de oameni, ci a forțat uși și porți prin care să se poată privi scena proceselor ce se consumă la limita vieții. Să amintim aici că studiul stărilor comatoase, al procedurilor și tehnicilor de reanimare, descifrarea fenomenelor de anabioză și parabioză, a celor toxice legate mai ales de substanțele psihedelice, studiul stărilor extreme de stres, fizica bioradiațiilor (și, în particular, a bioluminiscenței) se constituie într-o extrem de succintă listă de discipline care au contribuit la înțelegerea fenomenelor derulate în cadrul morții clinice și începutul celei biologice.

CONTRIBUŢII ROMÂNEŞTI

În această ordine de idei, merită a fi subliniat aportul pe care îl are cercetarea ştiinţifică biomedicală românească. Lucrările prof. dr. M.Minovici, efectuate în anul 1905, privind elucidarea mecanismelor morţii prin strangulare şi experienţele făcute pe sine însuşi, sînt recunoscute şi consemnate de toate tratatele clasice de medicină legală.

O altă însemnată contribuţie de ordin biologic care vine să fundamenteze explicarea ştiinţifică a suitei de fenomene derulate pe parcursul morţii clinice a fost oferită de teoria biostructurală emisă de regretatul acad. E.Macovski. Să menţionăm că această teorie a fost elaborată şi pusă în circulaţie în condiţiile unei presiuni dramatice asupra oamenilor de ştiinţă, obligaţi să facă "ipso facto" o argumentaţie "ştiinţifică" partizană, chiar contrarie propriilor convingeri, prin care să se susţină aşa-zisul materialism dialectic marxist. Cu toate aceste oprelişti şi restricţii, acad. Macovski elaborează conceptele de structură biosică, noesică şi cenisică. În fapt, conceptul celor trei trepte de integrare a structurilor biologice urmăreşte să argumenteze în plan ştiinţific şi împotriva unei coercitive ideologii de stat postularea existenţei şi transcenderii sufletului omenesc, a existenţei unui univers paralel populat de entităţi aflate pe o treaptă spirituală de dezvoltare mult superioară nouă.

Teoria biostructurală susţine că, prin analogie cu un cîmp magnetic al unui solenoid, care îşi menţine prezenţa un interval de timp şi după întreruperea curentului electric care l-a generat, şi cîmpul noesic poate să continue a persista după destrămarea substratului în care a fost locat, adică după dispariţia prin moarte a materiei noesice. Iată ce afirmă el: "Dacă timpul este relativ lung şi dacă cîmpul noesic este specific pentru fiecare om în parte, materia noesică prezentînd o «specificitate personală», ajungem la concluzia de-a dreptul fantastică, dar poate totuşi reală că, după moartea omului, ea continuă să persiste în spaţiu pînă se stinge cîmpul lui noesic, capabil în anumite condiţiuni să acţioneze asupra altor oameni. Ar fi deci un fel de «suflet material»... O exprimare mai clară decît aceasta, venită din partea unui om de ştiinţă şi făcută în condiţiile unui dictat ideologic, cu clare impli-

cații de retorsiune punitivă, nu putea fi făcută. În ceea ce privește cîmpul cnisic, se arată că, întrucît acesta aparține unor ființe aflate pe o treaptă de dezvoltare spirituală mult superioară nouă, nu putem accede la acesta, așa cum un animal inferior omului sub raportul integrării noesice de care nu beneficiază nu poate interacționa în plan noesic cu omul.

Nu putem de asemenea trece cu vederea contribuția deosebit de importantă pe care a adus-o în domeniul investigației problematicii vieții după pragul morții marele nostru înaintaș Bogdan Petriceicu Hasdeu. Ținută mult timp ascunsă de vederea cititorului și criticată aberant de ideologia ce ne-a dominat spiritualitatea ultimelor patru decenii, lucrarea lui Hasdeu *Sic cogito* constituie piatra de început care marchează drumul parcurs, mai ales în anii interbelici, de o întreagă pleiadă de cercetători ai domeniului. Să amintim aici pe Scarlat Demetrescu, autorul impunătoarei lucrări *Cunostinti din lumile invizibile: din tainele vieții și ale universului*; de N.Porsena, ale cărui contribuții au lărgit universul cunoașterii noastre; de continuatorul ideilor sale, dr. V. Mușatescu, ca și de preocupările remarcabile manifestate în acceași direcție de Armand Constantinescu. Nu poate fi trecută cu vederea contribuția din ultimul deceniu, sub raportul ontologiei practice, a lucrărilor lui Virgil Stancovici, subliniind în special *Filozofia integrării*, lucrare de amplă respirație cosmologică, situînd în punctele sale nodale transcenderea omenească.

Să menționăm și contribuția adusă metodologiilor de investigare a structurilor biologice la limita vieții sub raportul disipărilor energetice, investigate pe animale de laborator prin metoda electronografică.

UNELE REPERE ISTORICE

Deși investigația tanatologică științifică este de dată relativ recentă, literatura tratînd direct acest subiect este mult mai veche. Fără a mai aminti de pictografia civilizației faraonilor sau scrierile tibetane, literatura europeană conține relatări extrem de pertinente asupra unor cazuri de experiență la limita vieții. Astfel, în a sa *Istoria ecleziastică a națiunii engleze*, apărută în anul 731 și datorată Venerabilului Bède (673-735), este citat un caz petrecut

în localitatea Northumbrie din Anglia. Relatarea personajului care a traversat un episod desfăşurat la limita vieţii este aproape total coincidentă cu descrierea tabloului general acceptat în zilele noastre pentru desfăşurările ocazionate în aceste cazuri.

Literatura irlandeză consemnează expunerile unor autori necunoscuţi din secolele IX şi X care descriu cazuri similare.

În cartea sa *Culturi primitive*, publicată în 1974, etnologul britanic Sir Edward Burnett Tylor vorbeşte despre acelaşi gen de experienţe, consemnate însă în anecdotica polineziană. Stări similare trăirilor de la limita vieţii, induse fumătorilor de opium, sînt înfăţişate în *Confesiunile unui opioman englez* de către scriitorul Thomas de Quincey (1785- 1859). Să notăm aici că celebrul psihiatru Carl Gustav Jung (1875-1961) a trăit personal o experienţă la limita vieţii în cursul unui episod comatos, pe care îl descrie în cartea sa *Viaţa mea*. De altfel, nu este exclus ca binecunoscutele sale teorii asupra "inconştientului colectiv", ca şi introducerea noţiunii de arhetip (ca fiind exprimarea inconştientului colectiv aparţinător tuturor indivizilor unui grup social) să-şi aibă originea în acest gen de trăiri.

Să mai amintim de lucrarea lui Sir William Barrett care, în 1924, sub titlul *Viziunile muribunzilor*, relatează tabloul trăirilor de la limita vieţii într-un cadru narativ care nu ajunsese încă la descrierile riguroaselor investigaţii efectuate mai tîrziu de specialiştii ce şi-au dedicat aproape întreaga viaţă acestui domeniu.

Zguduitoarea experienţă de aceeaşi natură pe care a trăit-o în spitalul Coral Gables, grav bolnav fiind, l-a făcut pe scriitorul Arthur Ford s-o descrie în cartea sa *Necunoscut, dar cunoscut*. Iată pasajul cel mai concludent:

"Pluteam în aer lîngă patul meu. Îmi vedeam corpul, dar el nu mă interesa nici măcar cît îmbrăcămintea. Era ca o inconştienţă totală, fără de sfîrşit... Apoi realizez că n-are nici un sens să ai un corp. Da, sînt cu însumi. Venind către mine din toate părţile, apar persoane pe care le cunosc şi cred că sînt de asemenea morţi.

Într-un punct, un tribunal de fiinţe superioare îmi cercetează situaţia. Sînt foarte preocupaţi să ştie dacă sînt informat că pot să-mi îndeplinească o dorinţă. Am arătat foarte clar că vreau să mă întorc. Fac o gafă de copil rău şi îmi strîng picioarele a luptă, înainte de a fugi. Brusc îmi dau seama că nu are sens să mă arunc

în spaţiu şi realizez că eu însumi mă aflu în spitalul Coral Gables. Am stat în comă două săptămîni."

Să reţinem în acest context ceea ce afirma dr. Valeriu Muşatescu, preluînd teza susţinută încă din 1940 de către Nicolae Porsena: "Omul posedă un «dublu» de o foarte fină substanţialitate, în mod normal invizibil... un fel de «cîmp gravitaţional viu», dotat cu subtilitate, invulnerabilitate, viteză, putere a inconştientului; acesta este *dublul*, care serveşte drept sediu al personalităţii conştiente, şi nu soma sau creierul. Acesta este animatorul somei şi serveşte ca un veritabil substrat al sentimentelor, voinţei, gîndirii..."

Sînt evidente concordanţele acestui punct de vedere cu deducţiile unuia dintre marii teoreticieni ai catolicismului, Sf. Toma d'Aquino, care vorbeşte despre "corpul strălucitor" de după reînviere, căruia îi atribuie caracterul de a fi subtil, luminos, agil şi care, conservîndu-şi totala integritate, se poate deplasa cvasiinstantaneu, tinzînd în acest sens spre o mare perfecţiune. Întrucît însă subtilitatea "corpului strălucitor" este înţeleasă în mod diferit şi pentru a nu confunda trilogia structurii noastre, a celei anatomice "văzute" cu cele "nevăzute", despre care Sf. Apostol Pavel vorbeşte ca "trup, duh, suflet" - sau într- o accepţiune curentă, corp fizic, corp eteric, corp astral - Sf.Toma d'Aquino notează: "Subtilitatea *corpului strălucitor* este diferit înţeleasă. Unii eretici... îi acordă subtilitatea în sensul atribuit spiritelor pure, pretinzînd că, la înviere, corpurile vor deveni spirite, după cuvintele Sf. Apostol Pavel, înţelese literalmente." Şi, pentru a sublinia că după înviere noţiunile cu care sîntem obişnuiţi a opera în această parte a vieţii noastre îşi schimbă radical sensurile, el notează: "După înviere, nu va mai exista timpul care este numărul mişcărilor siderale, dar va fi totdeauna acela care este numărul succesiunilor esenţiale ale întregii mişcări".

CAZUISTICA

Investigarea trăirilor avute de persoanele care au traversat un episod derulat la limita vieţii, atingînd acel prag a cărui depăşire nu mai are întoarcere, fără a-l trece însă, se bazează în special pe una dintre metodele de bază ale semiologiei medicale: anamneza. Întregul volum de informaţii recoltat printr-un asemenea mijloc de

interogare specifică formează o cazuistică în care clasificările pe diverse grupe de interes diferă de la un investigator la altul.

Astfel, din cele aproximativ 750 de cazuri investigate de dr. Raymond Moody, materialul faptic care a servit la elaborarea celebrei sale cărți se bazează pe relatările unui număr de 150 cazuri semnificative. Cazurile analizate pot fi înglobate în trei categorii distincte:

1 - experiențe parcurse de către persoane ce au revenit la viață după un episod în care au fost considerate ca moarte, declarate fiind ca atare de către medici;

2 - experiențe parcurse de persoane în urma unui accident, a unei răniri sau boli grave și care s-au văzut în imediata apropiere a stadiului de moarte biologică;

3 - experiențe parcurse de persoane aflate pe punctul de a deceda, dar care, lucide fiind, au putut descrie pentru cei din imediata lor apropiere stările pe care le trăiau; mărturisirile acestor muribunzi au fost relatate apoi anchetatorului de către acești martori.

Într-un alt studiu de mare răsunet, datorat dr. Karlis Osis, intitulat *Deathbed Observations by Physicians and Nurses (Observații ale medicilor și surorilor la patul muribunzilor)*, au fost interogați un număr de 10.000 de medici și surori medicale, care au dat informații asupra unui număr de cca 35.000 de cazuri de muribunzi pe care i-au asistat pe patul de moarte. Din acest mare număr, numai 10% au fost conștienți până în ultima clipă a vieții. Din acest eșantion de 3500 de cazuri, un număr de 700 de pacienți manifestau o stare descrisă ca fiind departe de cea de frică sau întristare. Tabloul clinic pe care îl prezentau părea a descrie o stare halucinatorie, în care pacientul relata prezența în imediata sa apropiere a unui personaj care căuta să-i ajute tranziția într-o fază următoare a vieții sale.

În urma unei anchete din anul 1982, efectuată de Institutul Gallup din SUA în rîndul populației americane, privind problematica vieții după moarte, se ajunge la concluzii extrem de interesante.

Ancheta arată că, din totalul populației Statelor Unite, un număr de 23 de milioane de persoane au traversat un episod tangent sau implicînd o trăire la limita vieții. Dintre aceștia, pentru 8

milioane de cazuri episodul respectiv a fost însoţit de trăiri emoţionale şi psihice ce conturează liniile unui tablou general cunoscut.

Cercetarea a stabilit şapte grupe de posibilităţi, pe care investigatorii le-au denumit "ferestre" pentru pătrunderea într-o situaţie de trăire la limita vieţii: 1) accidente fizice; 2) şocuri în momentul naşterilor; 3) operaţii chirurgicale sau maladii implicînd alergeni şi anestezice; 4) episoade maladive cu evoluţii acute sau supraacute declanşate în afara unor aşezăminte spitaliceşti; 5) atacuri criminale; 6) moarte naturală; 7) investigaţii implicînd analiza stărilor premonitorii, a viselor religioase sau a altor experienţe spirituale.

În această amplă anchetă, abordarea statistică a relevat caracteristicile generale ale tabloului pe care cei ce traversează o astfel de stare îl descriu. Profilul procentual al eşantionului este:

- senzaţia de extracorporalitate - 9% dintre adulţi;
- percepţia vizuală a unor entităţi ce-i înconjoară - 8%;
- sunete audibile ale unor voci omeneşti - 6%;
- senzaţia copleşitoare de pace şi linişte - 11%;
- vederea unei lumini sau a mai multor emisiuni luminoase - 5%;
- impresia trecerii în revistă sau a reexaminării întregului parcurs al vieţii - 11%;
- senzaţia particulară că se află într-o altă lume - 11%;
- sentimentul că este înconjurat de entităţi, altele decît persoane care să fi părăsit lumea înainte - 8%;
- senzaţia de parcurgere a unui spaţiu ce poate fi asemănat cu un tunel - 3%;
- premoniţii asupra unor evenimente ce se vor produce în viitor - 8%.

VIAŢA DUPĂ MOARTE: TEZĂ ŞI ANTITEZĂ

Dicţionarul explicativ al limbii române defineşte viaţa ca fiind "forma superioară de mişcare a materiei care apare pe o anumită treaptă de dezvoltare a acesteia şi care reprezintă o sinteză a proceselor biologice, fizice, chimice, mecanice care au loc în organism; faptul de a fi viu; starea a ceea ce este viu". "Viu: care se află în viaţă, care trăieşte, care este înzestrat cu viaţă."

Acelaşi dicţionar defineşte, în antiteza vieţii, moartea ca fiind: "Încetare a vieţii, oprire a tuturor funcţiilor vitale, sfîrşitul vieţii; răposare; deces".

Constatăm că:

- viaţa este privită numai prin prisma planului său fizic, material, eludînd substratul ce-i defineşte esenţa şi sensul direct: "EUL" purtător al conştienţei şi conştiinţei;

- nu sînt definite stările tranzitorii între viaţă şi moarte ca etape aparţinînd uneia sau alteia din cele două stări posibile ale existenţei noastre, care astfel nu-şi pot găsi un cadru de clasificare.

Cercetările clinice, anatomopatologice, fiziopatologice, tanatologice, psihiatrice, parapsihiatrice converg către conturarea faptului că moartea este o stare ce se instalează într-o anumită succesiune de momente, care se derulează etapizat şi cu o viteză variabilă în timp. Percepţia acestei viteze este diferită pentru cel ce urmăreşte muribundul, în comparaţie cu percepţia temporalităţii proprie acestuia din urmă, la care această senzaţie se poate chiar sublima într-o trăire percepută atemporal.

După cum se ştie, percepţia temporală este un proces care, în timpul dezvoltării şi creşterii organismului în viaţă, se face după o lege logaritmică; în copilărie scurgerea timpului se percepe ca fiind

mai înceată decît la maturitate şi bătrîneţe, cînd viteza aparentă de scurgere a vremii pare a fi mult mai mare.

Aşa cum au dovedit-o cercetările tanatologice, în parcurgerea drumului către pragul dintre viaţă şi moarte există o limită care, depăşită fiind, blochează întoarcerea. Ea constituie acel prag pînă la care se poate ajunge cu şansa de a ne putea opri şi reveni în viaţă. Depăşirea lui este asimilată cu moartea biologică, în timp ce etapele premergătoare, acompaniate de o suită întreagă de fenomene clinice, caracterizează ceea ce se cunoaşte ca fiind moarte clinică. Istoria medicinii nu cunoaşte nici un caz în care cineva care să fi murit biologic, declarat ca atare prin probe indubitabile, să fi revenit la viaţă. Cazurile citate se referă doar la morţi aparente sau stări letargice, cînd organismul biologic nu a depăşit acel prag fatal sau nici nu a ajuns pînă în preajma lui. Se consideră în general că etapa de moarte clinică se derulează pe parcursul unui interval de aproximativ 6 minute, timp în care oprirea tuturor funcţiilor vitale ale organismului duce la instalarea unei anoxii cerebrale, urmată de leziuni ireversibile ale creierului şi instalarea morţii biologice. Totuşi, sînt citate şi cazuri de excepţie, petrecute în condiţii de hipotermie, cînd organismul a fost recuperat după un răstimp de cca 40 de minute.

În schimb, istoria creştinismului consemnează în scrierile sale religioase, aşa cum am arătat, un număr de şase cazuri de înviere a unor personaje moarte.

Este vorba de învierea lui Lazăr, de învierea lui Iisus Cristos, de învierea fiului văduvei din Nair şi a fiicei lui Iair, săvîrşite de către Iisus, cea a tinerei ucenițe Tavita din Iope, înfăptuită de apostolul Petru, şi cea a tînărului Euthie din Tropa, făcută de apostolul Pavel.

Trebuie reţinut că nici una din persoanele înviate nu a povestit sau, dacă a făcut-o, acest lucru nu s-a consemnat, cele trăite de ele după momentul exitusului.

Să consemnăm în acest sens mărturisirile apostolului Pavel: "Cunosc un om în Cristos care, acum paisprezece ani - fie în trup, nu ştiu: fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie, a fost răpit unul ca acesta pînă la al treilea cer". Şi mai departe: "Că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omul să le grăiască" (II Cor. 12-2, 4).

Pe de altă parte, relatările celor care au parcurs episoade de proiecție astrală denotă de asemenea că este foarte dificil de a găsi expresii verbale care să poată descrie evenimentele sau ceea ce înțelegem prin "ambientul" mediului pe care l-au explorat. De aceea relatările lor nu fac decît să aproximeze în limbajul nostru comun cele trăite și văzute de ei. De aici probabil și diferențele în descrierea acestor episoade.

Așa se face că, din mărturiile persoanelor interogate de către Raymond Moody, se pot desprinde trăsături generale ce ar putea defini cadrul investigațiilor.

- Contrar frapantelor asemănări și chiar similitudini ale mărturiilor, nu se pot găsi două descrieri absolut identice, cu toate că unele dintre ele nu sînt departe de a realiza această performanță.

- Nu s-au putut găsi cazuri care să facă o descriere exhaustivă a tabloului-robot realizat de autor pe baza imaginilor descrise de către cei chestionați, cu toate că relatările atingeau un coeficient de coincidență a răspunsurilor ce a mers pînă la 80%.

- Nu există o regularitate în consemnarea elementelor descrise, cu toată existența temeiului de a considera o parte a acestor elemente ca avînd un caracter de universalitate.

- Nici un element care descrie tabloul-robot realizat de autor nu provine dintr-o singură mărturie, ci este extras din mai multe descrieri distincte, dar convergente totuși.

- Ordinea parcursă de fiecare muribund în parte în diferitele etape descrise este particulară fiecărui caz în parte și poate diferi de modelul teoretic, prezentat ca o sinteză dedusă din majoritatea descrierilor tipice.

- Descrierile furnizate fac o apreciere diferită asupra derulării în timp a succesiunii tablourilor trăite. Aceasta derivă din gradele diferite de conștientizare a situațiilor reale, cît și a imaginilor rezultate din distorsionarea spațio-temporalității percepute, care poartă amprenta strict personală a subiectului în cauză.

- Galeria celor anchetați cuprinde și subiecți care nu-și amintesc nimic din episodul parcurs al unei morți clinice, dar și persoane care, avînd parte de mai multe experiențe de acest gen în viața lor, nu-și amintesc nimic de unele, pentru ca, în schimb, din altele să poată relata o bogăție de fapte.

- În prezentarea relatărilor au fost reținute numai faptele des-

crise de către subiecţii anchetaţi.

Caracteristicile generale ale relatărilor mai sus prezentate se vor regăsi şi în descrierile şi consemnările altor autori de anchete dedicate acestui tip de investigaţii, cu sublinierea unor trăsături particulare personalităţii celui care a condus ancheta. Dar ceea ce este de subliniat în toate aceste cercetări ţine de descrierea generală a unui tablou foarte asemănător acestor trăiri, din care se degajă convingerea existenţei unei transcendenţe a eului nostru.

TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE TRĂIRII LA LIMITA VIEŢII

INCOMUNICABILITATEA. O primă şi esenţială trăsătură a trăirilor la limita vieţii, în cadrul mai larg al "experienţei morţii", nu ţine de experienţa noastră comună de viaţă. Aceasta se reflectă în primul rînd în sărăcia limbajului, care apare cel puţin insuficient pentru a transmite sau a descrie exact cele ce se petrec în răstimpul morţii clinice. Hiatusul semantic trebuie astfel compensat printr-o descriere care se rezumă doar la aproximarea atît a tabloului general, cît şi a particularităţilor sale specifice. Mulţi dintre cei care au traversat inefabilul acestei experienţe se regăsesc, odată reajunşi "pe pămînt", în postura de a nu se putea exprima. O explicaţie ar fi că experienţele astfel trăite se derulează într-un alt univers, în care geometria noastră tridimensională nu-şi are locul sau poate deveni un caz particular al unui spaţiu cu *n* dimensiuni. Iată mărturisirea unei femei: "... a încerca să mă exprim devine pentru mine o problemă, deoarece toate cuvintele pe care le-am învăţat se aplică numai la un spaţiu cu trei dimensiuni."

DIAGNOSTICUL MORŢII. Relatările multor pacienţi care au parcurs un episod de moarte clinică într-un spital sau serviciu de reanimare descriu cu lux de amănunte dialogul personalului medical care îi înconjoară şi caută să-i reanimeze sau, în cazul accidentaţilor, discuţiile persoanelor din jur. Iată ce declară un pacient al unui serviciu de chirurgie care, în timpul operaţiei, a suferit un şoc intraoperator, cu stop cardiac: "Am auzit pe unul dintre chirurgi spunîndu-i confratelui său: «Să mai încercăm încă

o dată o lovitură, înainte de a renunţa să mai facem ceva». Şi încercarea a avut succes." Pacientul a fost reanimat, putînd povesti episodul pe care l-a trăit.

SENTIMENTUL DE CALM ŞI PACE. Una dintre trăirile pe care le încearcă toţi cei care au traversat un episod în care "au văzut moartea cu ochii" este senzaţia de calm şi pace care îi copleşeşte într-un anume moment al desfăşurării scenariului. Iată cum apare descris acest lucru în relatarea unui pacient accidentat printr-o puternică lovitură primită în cap: "În momentul loviturii, am simţit o deosebit de puternică durere, pentru ca după aceea suferinţa să-mi dispară. Aveam senzaţia de plutire într-un spaţiu obscur. Fusese în acea zi un frig intens şi, cu toate că mă găseam în întuneric, tot ceea ce simţeam era o dulce căldură şi o imensă stare de bine, aşa cum n-am mai încercat niciodată mai înainte... M-am regăsit apoi gîndind: trebuie să fi murit."

Într-un alt caz se relatează: "Am simţit numai o agreabilă impresie de solitudine şi pace... Aceasta era deosebit de plăcută şi spiritul meu se găsea în pace."

SENZAŢII AUDITIVE. Atît momentele din apropierea morţii, cît şi clipele în care ea se produce sînt însoţite de înregistrarea auditivă a unui "bîzîit deosebit de penibil", a cărui sursă poate fi localizată în însuşi creierul subiectului. În unele relatări, acest zgomot este descris ca un zbîrnîit de sonerie, în timp ce alţi pacienţi compară acest fundal sonor cu... o specie de muzică, foarte frumoasă şi foarte maiestuoasă."

AUTOSCOPIA. O senzaţie la fel de puternică cu cea precedentă şi, ca regulă generală, care n-a mai fost vreodată trăită anterior, este senzaţia de autoscopie. Este ca şi cum propriul eu se detaşează din corpul fizic, pentru a privi ambientul în care se află plasat. În acest cadru, el parcă ar filma întregul ambient într-o dinamică în care îşi vede propriul corp alături de obiectele, persoanele şi tot ceea ce mobilează scena, privind totul de la înălţimea tavanului camerei. Totul se derulează ca în faţa unui privitor la teatru sau cinema. Iată cum descrie aceste aspecte o pacientă care, în spital fiind, a suferit un stop cardiac, din care a putut fi ulterior

recuperată:

"... Am auzit infirmierele dînd alarma şi în acelaşi timp am avut senzaţia că îmi părăsesc corpul şi alunec în jos, prin tre saltea şi bara laterală a patului - mai precis prin traversarea acestei bare - pînă la duşumea. Apoi m-am trezit încetişor plutind în aer şi, în timp ce mă ridicam, am văzut alte infirmiere intrînd în cameră, pentru ca foarte curînd numărul lor să ajungă la vreo duzină. Din întîmplare, medicul îşi făcea contravizita în spital. Ele l-au chemat şi l-am văzut intrînd în salon. M-am gîndit: «ce ar putea face el aici?» Continuam să mă ridic pînă la nivelul plafonului, pentru ca apoi să mă opresc. Plutind sub plafon, priveam totul de sus în jos. Aveam impresia că aş fi o bucată de hîrtie, peste care trebuie să sufli ca să se ridice în aer. De la înălţime am asistat la toată munca de reanimare. Am văzut bine cum trupul meu zăcea acolo jos, culcat pe pat şi înconjurat de infirmiere, dintre care una a ţipat: «Dumnezeule, ea pleacă!», în timp ce alta s-a aplecat pentru respiraţie gură la gură. I-am văzut ceafa înainte de a se fi aplecat: nu-i voi uita forma coafurii, pentru că avea părul de pe ceafă tuns scurt. Am observat că era adus în cameră un aparat pe rotile ai cărui electrozi mi-au fost fixaţi pe piept. Imediat mi-am văzut pe pat întregul corp oribil zguduit şi mi-am auzit trosnind toate oasele. Şi, în timp ce-mi priveam pieptul care se răcea, iar braţele şi gambele îmi erau frictionate, mi-am zis: de ce îmi fac atît de mult rău? Mă simt atît de bine acum!"

PERCEPŢIA TRECERII PRINTR-UN TUNEL. Una dintre cele mai palpabile senzaţii ce se înregistrează în aceste momente este cea a "atragerii" cu mare rapiditate într-un spaţiu obscur, a cărui descriere este foarte diversă. Asemuit în mod dominant cu un tunel, el poate fi însă arătat şi ca o caravană, un puţ de fîntînă, o cuvă, un horn, un vid, un canal sau un cilindru. O descriere sugestivă a acestuia provine din partea unui pacient care a trăit un colaps datorat anesteziei generale: "... Am auzit acel zgomot de sonerie de genul brrnnnr, brrrnng, foarte ritmat. Apoi m-am văzut antrenat în acest - vi se va părea poate o nebunie - lung şi sumbru culoar, un fel de canal de scurgere, dacă doriţi. Nu pot să vi-l descriu. Tot timpul eram absorbit de acest zgomot continuu, acest zgomot de sonerie."

Iată şi relatarea altui pacient, revenit dintr-un episod de moarte clinică instalată secundar unei injecţii cu un medicament alergic: "Primul lucru care s-a produs - totul a fost extrem de rapid - a fost că am început să traversez acest mare vid negru, cu o viteză fabuloasă, ca într-una din aceîe atracţii de bîlci de genul «montagnes russes»».

Într-un caz care ne-a fost relatat de protagonista unui episod similar, produs în urma unui şoc în timpul unei operaţii cezariene, pacienta a auzit şi reţinut, pe lîngă detaliile conversaţiei membrilor echipei care opera, toate manevrele medico-chirurgicale efectuate pentru reanimarea sa. Un detaliu semnificativ reţinut, relatat şi verificat după revenirea din anestezia generală în sala de reanimare a pacientei, ne-a putut convinge că declaraţia sa nu era produsul unei fabulaţii: în cursul operaţiei, un cîmp operator a fost schimbat cu unul de o altă culoare. Or, acest detaliu nu putea fi observat în mod normal de pacienta aflată sub anestezia generală.

ALTE SENZAŢII ŞI SENTIMENTE. Cu toată incongruenţa sentimentelor ce răvăşesc eul în ipostaza sa decorporalizată, odată readuse la viaţă, persoanele care au traversat aceste episoade îşi amintesc clar că şi-au putut privi propriul corp din spate, dintr-o poziţie nefirească, dintr-un plasament neobişnuit. Gama sentimentelor pe care le trăiesc în acele momente pendulează între panica însoţită de acuta dorinţă de a "reintra în propriul corp", fără a avea însă ideea modului de realizare a acestui deziderat, şi sentimentul unei uşoare frici ce poate atinge disperarea. Sînt citate însă şi cazuri de instalare a unui desăvîrşit calm, aşa cum declară un alt pacient: "... Aveam senzaţia de plutire, amalgamată cu aceea că-mi părăsesc propriul corp. M-am răsucit şi m-am văzut în pat, privindu-mă de deasupra mea.Aceasta nu m-a înfricoşat. Totul era liniştit, foarte calm, senin. Nu eram într-o lume tulburată, nici înspăimîntată. Este o impresie care nu mi-a inspirat nici un fel de aprehensiune. M-am gîndit că e posibil să fiu în curs de a muri şi că, dacă nu mă întorc în corpul meu, voi fi mort, plecat".

Senzaţia de abandonare a propriului corp este evidentă şi însoţită fie de indiferenţă faţă de eveniment, fie de un dureros regret. Printre cazurile anchetate, un medic va declara, după ce a trăit un asemenea episod, că, privindu-şi corpul, s-a gîndit să-l

părăsească cît mai repede, pentru a nu-şi prelungi suferinţa. Plutirea în aer însoţită de autoscopie se poate prelungi un timp, în cursul căruia subiectul realizează ipostaza în care se află, încercînd să se reintegreze în propriul corp. În acelaşi timp, sentimentul refuzului de a accepta situaţia dată este invocat sub diferite motivaţii personale. Să notăm că investigaţiile făcute au relevat din partea unor subiecţi senzaţia că de-a lungul acestei etape par a fi căpătat "un nou corp". Însă contextul trăirilor şi sentimentelor traversate, care nu pot fi exprimate prin semantica limbajului nostru comun, îi face pe toţi aceştia să declare că situaţia dată este imposibil a fi descrisă, atît din lipsa cuvintelor, cît şi din lipsa noţiunilor cu care să poată opera.

Pentru a se suplini această imposibilitate a fost adoptată convenţia denumirii de "corp spiritual", care ar putea circumscrie cadrul de manifestare al ipostazei respective. Avînd conştiinţa posesiunii "corpului spiritual", muribundul realizează concomitent faptul că, după ce şi-a părăsit corpul fizic, nu mai poate intra în nici un fel de contact cu cei care îl înconjoară. Cu toate eforturile pe care le face în direcţia stabilirii unui contact, cu toate că este conştient de propria sa prezenţă în scena ambicntului, nimeni dintre spectatori nu-i acordă nici un fel de atenţie, ignorînd prezenţa sa în noua ipostază de "corp spiritual", devenit invizibil pentru toţi ceilalţi participanţi. În această nouă postură, pacientul nu poate - deşi încearcă - să atingă obiectele materiale, prin care trece "traversîndu-le", fără ca ele să-i opună cea mai mică rezistenţă. Ele nu numai că nu pot fi apucate, dar nici măcar pipăite.

Un alt defect al acestei stări este senzaţia imponderabilităţii. În timp ce putem localiza spaţial propriul nostru corp fizic, trăirea în "corpul spiritual" este lipsită de senzaţia de ponderabilitate, de kinestezie[1] şi de locaţie. Această eliberare de limitările fizice materiale, aşa cum le cunoaştem şi sesizăm în mod obişnuit, ca şi lipsa de opozabilitate a unor bariere materiale, aduce după sine posibilitatea şi capacitatea unor deplasări cvasiinstantanee.

Forma corpului spiritual pare a repeta conturul uman, dar vag şi indefinit, putînd fi asemuit cu un fel de fum, de vapori; el e ceva

1 kinestezie: (gr.Kinein, a se mişca + aisthesis, senzaţie) totalitatea senzaţiilor de mişcare pe care ni le dă corpul nostru.

transparent, vag, colorat în forma unei erupții vulcanice, e ca un centru energetic sau cvocă alte imagini similare. Ablația unci părți anatomice a corpului, de exemplu în urma unui accident, nu atrage și dispariția replicii sale din "corpul spiritual". Acest lucru induce sentimentul că integritatea sa este păstrată, în pofida distrucțiilor parțiale ale structurii fizice.

ATEMPORALITATEA. O trăsătură majoră observată și reținută în toate cazurile este aceea a trăirii atemporale. În nici una dintre experiențele petrecute la limita vieții, timpul nu figurează ca o componentă care să fi putut fi sesizată, în maniera în care viața cotidiană ne-a obișnuit cu ea.

Abolirea senzației de percepție a temporalității este acompaniată și de lipsa senzațiilor termice (deși în unele cazuri se amintește de o agreabilă căldură), a mirosului și a gustului. În același timp, simțurile văzului și auzului rămîn intacte. Se menționează chiar o acutizare a vederii, ca și cînd s-ar putea vedea "peste tot și toate lucrurile".

O remarcă trebuie făcută în privința auzului, așa cum este el perceput în corpul spiritual. Această percepție nu se realizează așa cum sîntem obișnuiți să auzim vorbirea unui interlocutor, ci pur și simplu se percep gîndurile acestuia.

Faptul că individul decorporalizat posedă capacitatea de a penetra gîndurile și a vedea pe toți ocupanții scenei, în timp ce nimeni dintre cei prezenți nu-l poate nici vedea, nici înțelege în această fază de derulare a evenimentelor, duce la instalarea unui sentiment de completă solitudine.

CONTACTE ȘI ÎNTÎLNIRI. Sentimentul instalat, de completă solitudine, dispare însă odată cu evoluția evenimentului. Într-o fază mai avansată a procesului, subiectul implicat capătă conștiința prezenței în jurul său a unor alte entități spirituale. Se pare că rolul acestora este fie de a-l ajuta să treacă pragul morții, fie de a-l anunța că va reveni la viață, reintegrîndu-se în propriul corp fizic. Aceste entități sînt descrise în foarte multe cazuri ca fiind persoane pe care le-a cunoscut în viață, prieteni, cunoștințe sau rude decedate. Deși ele nu pot fi descrise fizic, prezența lor este "palpabilă", fiind receptată sub forma unor structuri diafane.

În alte cazuri, în aceste prezenţe nu sînt recunoscute nişte cunoştinţe. Nu li se poate atribui nici o vîrstă, dat fiind că percepţia temporalităţii este abolită.

Sînt citate declaraţiile unor persoane care afirmă că entităţile cu care au venit în contact în timpul experienţelor trăite s-au prezentat drept "ghizi spirituali" sau, în cazul altora, că nu şi-au atribuit nici o calitate.

PERCEPŢIA LUMINII. Spre deosebire de ancheta Gallup, în care percepţia unei lumini puternice este afirmată numai de o parte din eşantionul interogat, investigaţia dr. R.Moody constată că toţi cei care au fost anchetaţi în urma unor asemenea experienţe consemnează percepţia unei lumini strălucitoare, cu un caracter deosebit. Debutul apariţiei acesteia se traduce printr-o iluminare pală, pentru ca intensitatea sa să crească progresiv. Emisiunea de lumină atinge valori extreme "supratrestre", apărînd ca o radiaţie "albă" sau de o claritate absolută. Caracteristic este faptul că, deşi are o extremă intensitate, ea nu este obositoare, nu jeneazâ vederea şi mai ales nu împiedică recunoaşterea şi identificarea distinctă a obiectelor şi decorului ce populează scena derulării evenimentelor.

O altă particularitate a acestei lumini este că ea se percepe ca "personificată", sesizabilă sub forma unei entităţi, posesoare a unei personalităţi deosebit de puternice, de definitorii. Ea radiază spre muribund o căldură şi o afecţiune pe care acesta o percepe cu intensitate, dar care nu poate fi descrisă prin mijloacele vocabularului de care dispunem. Ea emană o atracţie irezistibilă, spre care muribundul este antrenat.

Descrierile furnizate de diversele persoane diferă în sublinierea caracteristicilor şi interpretărilor acordate acestei lumini. Diferitele reprezentări atestă gradul de instruire, credinţă religioasă şi particularităţi individuale. Toţi converg spre ideea că lumina acţionează ca un ghid, invocînd în acest sens prezenţa lui Iisus în cazul unei persoane de religie creştină, sau a unui înger în cazul persoanelor de religie iudaică.

Această radiaţie luminoasă personificată intră după un timp în comunicare cu muribundul prin aceeaşi modalitate de transfer al gîndurilor ce permite un schimb instantaneu de informaţii. În sta-

bilirea pe această cale a unui dialog, se regăsesc întrebări care ar putea fi traduse în limbajul nostru comun ca fiind legate de ideea dacă individul este pregătit să moară. În general aspectul acestei conversaţii poate fi aproximat cu dialogul susţinut la o spovedanie. Dar, contrar impactului său emoţional, acest dialog nu comportă nuanţe de condamnare, acuzare, ameninţare. Toţi cei care relatează converg spre a afirma că au resimţit emanaţia unor efluvii de iubire, indiferent de răspunsurile pe care le-au dat. Totul pare ca şi cum muribundul este pus în ipostaza de a reflecta asupra trecutei sale experienţe terestre, pe care el o descrie în linii generale.

PANORAMAREA VIEŢII. Episodul apariţiei acelei entităţi luminoase este legat, în anamneza celor mai mulţi dintre pacienţii intervievaţi, de un alt fapt, şi anume al panoramării întregii lor vieţi. Desfăşurarea acestui film se face în cronologia producerii evenimentelor din timpul vieţii. Detaliile furnizate asupra acestui episod diferă însă de la caz la caz. În timp ce pentru unii derularea s-a produs secvenţial, moment de moment, pentru alţii această desfăşurare a avut dinamica unei percepţii globale, simultane, a întregii vieţi.

Într-o relatare ce ne-a fost făcută de un chirurg, aflat la contravizită în momentul când unul dintre pacienţii săi a făcut un stop cardiac după o injecţie cu un antibiotic alergizant (episod urmat de moarte clinică şi readucere la viaţă), apare descrierea de către pacient, după revenirea sa la viaţă, a fenomenului panoramării vieţii sale. În momentul producerii accidentului clinic, pacientul tocmai privea la televizor un meci de fotbal. La producerea şocului, acesta şi-a amintit că imaginea spectacolului sportiv s-a transformat în filmul propriei sale vieţi, pe care l-a putut urmări într-o desfăşurare adusă pînă la zi. Derularea filmului întregii vieţi s-a făcut într-un interval care nu a durat mai mult de patru minute.

IMPRESIA DE CUNOAŞTERE INTEGRALĂ. Un număr de persoane care au parcurs experienţa trăirii la limita vieţii afirmă că, într-un anumit moment, au avut senzaţia perceperii existenţei într-un mod total diferit. În acest sens, suma tuturor cunoştinţelor - trecute, prezente şi viitoare - se uneşte într-un fel de stare atemporală. La unele persoane se produce o stare de iluminare, care le

permite accesul la conştiinţa universală, aşa cum se exprimă ele printr-o metaforă, fără însă ca la revenire să rămînă cu impresia omniscienţei. Într-o declaraţie se afirmă: "A existat un moment... în cursul căruia eram ca şi cum aş fi posedat cunoştinţa tuturor lucrurilor. Pentru cîteva clipe, nici-un fel de comunicare în plus nu era necesară; aveam sentimentul că tot ceea ce doream să cunosc putea fi imediat cunoscut."

Explicarea acestei stări este foarte dificilă pentru cei care n-au trăit astfel de experienţe, în lipsa unui vocabular care să defincască noţiunile şi senşurile. Printr-o palidă aproximare sub diferite formulări, această stare este asemănătoare cu o "conştiinţă integrală", "un institut de studii superioare", "şcoală" sau "bibliotecă". Această cunoaştere se produce sub formă de imagini, sunete, gînduri. La revenirea în viaţă, se instalează nevoia de a "uita" cunoştiinţele astfel căpătate.

LOCALITĂŢI LUMINOASE. O bună parte a celor anchetaţi evocă imaginea unor "localităţi luminoase" pe care le-au putut vizita: "... Apoi am văzut un oraş. El avea case mari, separate una de alta şi care străluceau. Cei care le locuiau erau fiinţe fericite... Am auzit de asemenea o splendidă muzică. Însă dacă intram acolo, cred că nu m-aş mai fi întors niciodată... şi a trebuit să mă decid."

ÎNTÎLNIRI CU SPIRITE RĂTĂCITE. Unii dintre pacienţii chestionaţi au afirmat că, în cursul episodului parcurs, au avut un moment în care au întrevăzut entităţi spirituale ce păreau a fi prinse într-o capcană. Ca şi cînd, neputîndu-se desprinde de lumea terestră, nu putcau nici intra în lumea de după pragul morţii. Cu o conştiinţă diminuată, acestea păreau a fi buimace, triste, deprimate, parcă tîrîndu-şi picioarele pe drum. Într-o declaraţie se afirmă că acestea "... parcă n-ar avea conştiinţa a nimic, atît a celor din lumea fizică, cît şi a celor din lumea spirituală". Aceste entităţi sînt plasate într-un spaţiu sumbru, în care alternează numai tonuri de gri şi negru, terne şi triste. Peste tot domină un sentiment de deprimare. Unii martori au constatat că aceste entităţi fac în van efortul să comunice cu persoanele în viaţă.

AJUTOARE SUPRANATURALE. Într-o multitudine de cazuri, participanţii la episoade afirmă că au fost antrenaţi într-o suită de circumstanţe din care n-ar fi putut ieşi prin propria lor voinţă sau forţă, putînd cel mult să accepte resemnaţi moartea. În toate aceste cazuri, ei au putut vedea o lumină care le-a venit în ajutor în ultimul moment. Cei care au cunoscut o asemenea experienţă într-un astfel de episod sînt convinşi că au fost sustraşi morţii printr-o precisă finalitate. Toţi rămîn cu convingerea că crezul lor religios a devenit, după aceasta, mult mai puternic. Într-o relatare a unui infanterist împuşcat în timpul celui de al doilea război mondial se spune: "... N-am mai văzut nimic, dar aveam sentimentul unei extraordinar de plăcute prezenţe, reconfortante, aici, lîngă mine, şi o voce dulce şi afectuoasă mi-a spus: «Sînt alături de tine. Ora ta încă n-a venit!» Am resimţit o stare de bine, o pace, în această prezenţă. După aceea n-am mai avut niciodată frica morţii."

PRAGUL MORŢII. Anchetele făcute în rîndul celor ce au traversat evenimente la limita vieţii evidenţiază că în această desfăşurare apare un moment care poate fi definitca "pragul dintre viaţă şi moarte". Acest prag, ce poate fi situat la graniţa dintre limita biologică a vieţii şi moarte, nu a fost depăşit de nici unul dintre cei anchetaţi. Relatări despre ceea ce se întîmplă după acest prag nu există şi este extrem de probabil că nici nu vor exista. În descrierile celor care l-au atins, fără a-l depăşi însă, putîndu-se întoarce în universul nostru biologic, acest prag este reprezentat ca o frontieră, marcată sub diferite forme: ca o întindere de ape, ca o piclă deasă, ceţoasă, o poartă, o crevasă într-un cîmp sau chiar o simplă linie de demarcaţie.

REVENIREA. Atingerea pragului morţii biologice este însoţită de desfăşurarea unor sentimente diferite. Mulţi dintre cei anchetaţi afirmă că au simţit o aprigă dorinţă de reîntoarcere la viaţă, de revenire în corpul lor fizic. O altă parte declară însă că senzaţia de beatitudine pe care o trăiau, atraşi fiind de acea Entitate învăluită în lumină care îi înconjura şi pe ei, le crea dorinţa de a rămîne sau cel puţin de a continua experienţa pe tărîmul universului în care pătrunseseră. Iată consemnarea declaraţiei unui protagonist al acestei întîmplări: "Niciodată n-aş fi vrut să fiu părăsit

de prezenţa acestei fiinţe!"

Alternativa "rămînerii" faţă de cea a "revenirii" apare în unele declaraţii ca provocînd autorului o dilemă în care se ciocnesc argumente pro şi contra. Astfel mama unor copii, gîndindu-se la situaţia acestora, care vor rămîne orfani şi fără ajutor, fără ca cineva să se ocupe de educaţia lor, îşi spune că trebuie să revină. Alternativa revenirii se regăseşte consemnată în multe anchete, în care cei ce relatează remarcă faptul că, împotriva sentimentelor de "stare de bine, de seninătate şi de securitate" resimţite în perioada decorporalizării, presiunea unor obligaţii pămîntești i-a îndemnat să dorească revenirea lor la starea iniţială. Se menţionează că, în timp ce pentru unii decizia revenirii la viaţă nu poate fi legată de propria acţiune volitivă, în alte cazuri revenirea s-a produs ca urmare a unei dorinţe fierbinţi de a se întoarce, dorinţă ce a jucat rolul determinant al evenimentului. Există însă şi mărturii care afirmă că au trăit sentimentul că acordul pentru revenirea la viaţă le-a fost dat de către Divinitate sau de către acea Entitate luminoasă care i-a înconjurat. Există de asemenea mărturii care atestă că dorinţa fierbinte, cererea sau conjurarea celor din jurul persoanei muribunde să hotărască în momentul de cumpănă, revenirea la viaţă.

În alte cazuri, momentul revenirii coincide cu parcurgerea tunelului, cînd personajul se simte rechemat şi parcurge din nou tunelul în sens invers. În timp ce pentru unii procesul şi momentul revenirii nu pot fi decelate, deoarece îşi amintesc episodul ca o simplă redeşteptare în propriul lor corp după o trezire din somn, în cazul altora revenirea în propriul corp s-a produs printr-o bruscă proiectare prin readucerea lor din starea de autoscopie şi plutire în care se găseau.

Panoramarea acestor situaţii duce la constatarea unor concluzii care ar putea fi considerate cel puţin curioase: revenirea în propriul corp este regretată. Sentimentul cu care rămîne eroul unei astfel de experienţe este acela al unei senzaţii "delicioase" ce se menţine multe zile la rînd. Acest sentiment nu dispare definitiv, el revenind periodic în conştiinţă.

RESTRUCTURĂRI PSIHICE

Este absolut normal ca, după trăirea unor astfel de evenimente, capitale pentru viața unui om, atunci cînd considerăm cele trei mari repere care ne mărginesc existența: nașterea, iubirea, moartea, un asemenea episod să aducă și o serie de însemnate restructurări psihice. Prima și probabil cea mai pregnantă este instalarea conștiinței existenței unui univers paralel în care entitatea noastră spirituală transcende. Toți cei care au investigat acest fenomen ajung la concluzia că evocările protagoniștilor nu sînt visuri sau fantasmagorice produse halucinatorii ale unor imagini alterate. Testele statistice pledează concludent în acest sens, mărturiile obținute din partea celor care au avut astfel de experiențe, deși fiecare în parte marcate de anumite particularități personale, converg unanim către conturarea unui singur model.

În pofida unei astfel de situații, irealitatea trăirilor pe care le-au traversat, raportate la standardele noastre de apreciere a "realității", a făcut ca marea majoritate a celor implicați să manifeste o evidentă reticență în a povesti episoadele trăite. Această reticență se justifică mai ales prin teama de a nu fi considerați ca rămași cu sechele sau mentale secundare unui asemenea eveniment. Și, mai grav chiar, să nu fie considerați drept bolnavi psihici, dată fiind incapacitatea anturajului de a înțelege lucruri și situații pe care nu le-a trăit niciodată și nici măcar nu și le poate imagina. Evidentul caracter indescifrabil sau cel puțin greu de aproximat prin precarele noțiuni și sărăcia vocabularului, ca și unilateralitatea trăirilor și obișnuințelor noastre, sînt tot atîtea motive ale reticențelor instalate.

Pe de altă parte, trăirea unui astfel de episod duce "ipso facto"

la o restructurare a însuşi modului de a gîndi şi a conduitei protagoniştilor. Apare o tendinţă spre meditaţia filozofică profundă asupra marilor probleme şi adevărurilor fundamentale ale vieţii. Sînt puse întrebări asupra omenescului şi conştiinţei de sine.

Actele personale încep a fi judecate printr-o prismă diferită, în timp ce acutizarea problemelor de conştiinţă induce un comportament prin care se evită prejudicierea aproapelui. Capacitatea înţelegerii faptelor personale, cît şi ale semenilor, se ameliorează mult, judecăţile de valoare asupra evenimentelor efectuîndu-se sub imperiul şi prin prisma celor trăite. Apare sentimentul unei evaluări mai preţioase a propriei existenţe. Semnificativă devine implementarea conştiinţei că posedă un corp fizic şi un suflet, ultimul devenind un centru de majoră preocupare.

Într-un număr mic de cazuri, restructurările îmbracă forma apariţiei unor capacităţi paranormale, de tipul facultăţilor precognitive, apropiate de cele mediumistice. Se citează cazul unor persoane care au căpătat capacitatea de a recepta gîndurile interlocutorilor.

Se instalează o nouă viziune asupra morţii, dispărînd frica de moarte. Pe de altă parte, nici unul dintre protagonişti nu caută activ moartea. La toţi apare sentimentul de condamnare a sinuciderii. Convingerea existenţei vieţii după pragul morţii nu se mai bazează pe fapte sau consideraţii abstracte, ci pe o inedită şi de netăgăduit experienţă personală sintetizată în remarca unui subiect: "După ce am avut experienţa pe care am parcurs-o, mi-am format certitudinea că moartea nu există. Am trecut doar, simplu, dintr-o etapă în cea următoare, ca la şcoală, cînd treci dintr-o clasă în cealaltă, superioară."